

OCHRANA HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE V TEPELNÉ ENERGETICE

MGR. VIKTOR SZABO, MBL (ENERGY)*

ABSTRAKT

Příspěvek se zabývá problematičnými aspekty vymezení relevantních trhů a posouzení dominantního postavení v oblasti tepelné energetiky.¹ Autor analyzuje rovněž možnosti přístupu třetí strany k rozvodnému tepelnému zařízení z hlediska doktríny essential facilities. Česká republika patří k evropským zemím s vyšším využitím systémů centrálního zásobování teplem. Soustavy zásobování tepelnou energií jsou obecně vnímány jako přirozené monopoly a problematiku zásobování teplem nezřídka posuzuje Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Autor v článku komparativně odkazuje na rozhodovací praxi Evropské komise, německého a slovenského soutěžního úřadu.

KLÍČOVÁ SLOVA

centrální zásobování tepelnou energií, doktrína essential facilities, dominantní postavení, relevantní trh, trh s tepelnou energií

ABSTRACT

This article deals with problematic aspects of the definition of relevant market and the assessment of a dominant position in the heating sector of the Czech

* Autor vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a mezinárodní evropské energetické právo na Technické univerzitě v Berlíně. Pracoval na Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Specializuje se na právní úpravu v energetických odvětvích. Kontaktní e-mail: szabo.v@gmail.com.

¹ Pojem tepelná energetika v tomto článku zahrnuje oblast výroby, rozvodu a dodávky tepelné energie, a to bez ohledu na to, zda k výrobě tepelné energie dochází centralizovaným nebo decentralizovaným způsobem, pro vlastní spotřebu nebo za účelem dodávky tepelné energie jiné osobě.

Republic. The author analyses also a possibility to apply the essential facilities doctrine with regard to a third party access in district heating networks. In comparison to other European countries, there is a high utilization of district heating systems in the Czech Republic. A district heating system is usually considered to be a natural monopoly and competition law problems in the industry have been often considered before the Czech Office for the Protection of Competition. The author refers in the article also to the decisional practice of the European Commission as well as to decisions of German and Slovak national competition authorities.

KEY WORDS

district heating, dominant position, essential facilities doctrine, heat market, relevant market

1. ÚVOD

Na území České republiky jsou z období ústředně řízeného hospodářství zachovány rozvinuté soustavy centrálního zásobování tepelnou energií.^{2, 3} V současné době se ze systémů centrálního zásobování teplem dodává teplo pro 37,10 % obyvatel České republiky a délka tepelných sítí se pohybuje okolo 10 tisíc km.⁴ Česká republika se v Evropě řadí k zemím s vyšším využitím těchto systémů dodávek tepla.⁵ Soustavy centrálního zásobování teplem jsou obecně považovány za přirozené monopoly. Problematika zásobování teplem se nezdá objevuje také v rámci posuzování zneužití dominantního postavení spojování soutěžitelů.

² Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „energetický zákon“ nebo „EnerZ“) používá pojem „tepelná energie“, kterou se rozumí energie tepla a chladu (dále také jen „teplo“).

³ Pod pojmem centrálního zásobování teplem se v tomto článku rozumí zásobování centrálního zdroje tepla nebo z blokové kotelny. O jednotlivých způsobech technické realizace zásobování teplem pojednává článek v podrobnostech části 2.

⁴ Vysoká škola báňská, Technická univerzita Ostrava. *Studie stavu teplárenství*, s. 11. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument85256.html> (cit. 2015-09-10).

⁵ Národohospodářská fakulta, Vysoká škola ekonomická. *Studie stavu teplárenství*, s. 11. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument85256.html> (cit. 2015-09-11).

Tento příspěvek se věnuje problematickým aspektům při vymezení relevantních trhů a posuzování dominantního postavení na jednotlivých úrovních trhu s tepelnou energií. Poslední část článku analyzuje možnosti přístupu třetí strany k rozvodnému tepelnému zařízení z pohledu doktríny *essential facilities*. Autor vychází z rozhodovací praxe Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a Evropské komise. Komparativně rovněž odkazuje na praxi německého a slovenského soutěžního úřadu.

2. TECHNICKÉ SYSTÉMY ZÁSBOVÁNÍ TEPEM

Dodávka tepelné energie zákazníkům do objektu spotřeby tepla se realizuje v zásadě třemi způsoby.

Se zásobováním z jednoho nebo více centrálních zdrojů se setkáváme při zajišťování dodávek tepla pro území obce nebo její významné části (*centrální zdroj tepla*). V některých případech jsou z jednoho zdroje tepla zásobováni zákazníci v několika obcích. Jedná se zejména o případy dodávek tepla z tepelných elektráren⁶ situovaných v blízkosti sídelných útvarů. Tepelná energie se uvedených zdrojů dopravuje do přilehlých obcí prostřednictvím jednoho nebo více tepelných napáječů.

Tepelná energie vyráběná ve zdroji umístěném v obci, kde dochází k její spotřebě, nebo dopravená na toto území z přilehlého zdroje tepla, se dále distribuuje primárními rozvody tepla. Provozní parametry primárních rozvodů tepla umožňují distribuci většího množství tepelné energie.⁷ Teplo z primárních rozvodů je prostřednictvím tepelných přípojek dodáváno velkoodběratelům (průmyslové podniky, nemocnice apod.) a do některých přilehlých objektů spotřeby. V místech spotřeby dochází v předávacích

⁶ Tepelnou energii lze ale obecně vyrábět samostatně (výtopny) nebo v režimu společné výroby elektřiny a tepla (kogenerační režim – teplárny). V podrobnostech viz části 4.1.2.1.

⁷ Primární rozvody tepla se člení podle pracovního média na horkovodní nebo parní. případě horkovodních rozvodů je použitým médiem horká voda o teplotě nad 110 °C, která díky vysokému tlaku proudí v soustavě v kapalném skupenství. parních rozvodech se naopak jako tepelné médium používá pára blízko meze sytosti o tlaku 0,2–1,5 MPa nebo i vyšším. Soustavy centrálního zásobování teplem s parními rozvody se budovaly zejména minulosti, a to především pokud existovala potřeba dodávky páry pro technologické účely. V současnosti jsou parní rozvody z důvodu vysokých technických ztrát zpravidla nahrazovány horkovodními rozvody.

stanicích k transformaci parametrů tepelné energie pro účely technologických procesů, vytápění a přípravy teplé užitkové vody.

Dodávka tepelné energie do ostatních objektů spotřeby v oblastech s její vyšší koncentrací⁸ závisí na zvoleném technickém řešení. Zejména dříve budovaných soustav centrálního zásobování teplem jsou parametry tepelné energie transformovány pro několik objektů spotřeby společně v jedné předávací stanici. Odtud je tepelná energie a teplá užitková voda distribuována prostřednictvím sekundární části rozvodného tepelného zařízení. U novějších technických řešení se sekundární část rozvodného tepelného zařízení nevyskytuje. Nahrazuje ji rozšířená soustava primárních rozvodů tepla, z nichž je tepelná energie dodávána přímo do objektů spotřeby. Úprava parametrů tepelné energie dodané z primárního rozvodu tepla a příprava teplé užitkové vody se realizuje v předávacích stanicích umístěných objektech spotřeby.⁹

V určitých oblastech s vysokou koncentrací spotřeby tepelné energie se z různých důvodů nerealizovaly soustavy zásobování tepelnou energií z centrálního zdroje tepla. I přes tuto skutečnost mohou být objekty v takovéto oblasti zásobovány tepelnou energií ze společného zdroje tepla (*bloková kotelna*). Z pohledu rozlohy území, jehož zásobování teplem slouží, stojí bloková kotelna v pozici předávací stanice tepla v systému zásobování teplem z centrálního zdroje, zahrnujícím sekundární rozvody tepla. V blokové kotelně dochází k produkci tepelné energie, která je dopravována do objektů spotřeby, aniž by bylo třeba upravit její parametry.

Posledním typem technické realizace výroby a dodávky tepla je řešení prostřednictvím domovní kotelny (*individuální / decentralizovaný zdroj tepla*). Domovní kotelna může být umístěna v objektu nebo mimo objekt, k jehož zásobování tepelnou energií slouží. Dodávka tepla se realizuje bez použití rozvodného tepelného zařízení. Na odběrné místo na výstupu ze zdroje navazuje odběrné tepelné zařízení.

⁸ Typicky se jedná o sídliště.

⁹ Parametry tepelné energie se transformují v kompaktní předávací stanici. Kompaktní předávací stanice je určena k individuální regulaci dodávek tepla a přípravě teplé užitkové vody pro konkrétní objekt spotřeby. Její výhodou je zpravidla malá prostorová náročnost.

3. ÚČASTNÍCI TRHŮ S TEPLEM

Působení na trzích s teplem je spjaté s užíváním energetických zařízení pro výrobu a rozvod tepelné energie. Podnikatelé, kteří vykonávají uvedené činnosti, musí mít uvedeným zařízením vlastnické nebo užívací právo.¹⁰ Významnými vlastníky energetických zařízení, jež slouží k výrobě a rozvodu tepla, jsou zejména obce. Tyto osoby někdy nemají z různých důvodů zájem uvedená zařízení samy provozovat. Uvedené subjekty přenechávají předmětná zařízení prostřednictvím rozličných právních titulů podnikání jiným osobám. V souvislosti s identifikací jednotlivých trhů s teplem lze proto současně vymezit těmto trhům nadřazený prostor střetu nabídky a poptávky užívacích a požívacích práv k zařízením na výrobu a rozvod tepla (dále jen „trh užívacích práv tepelným zařízením“). Účastníky trhu užívacích práv k tepelným zařízením jsou jejich vlastníci a osoby, jejichž záměrem je využívat uvedená aktiva k výrobě nebo rozvodu tepla.

Účastníky trhu tepelnou energií lze podle energetického zákona vymezit následovně:

- (a) výrobce tepelné energie,
- (b) distributor tepelné energie (držitel licence na rozvod tepelné energie),
- (c) dodavatel tepelné energie,
- (d) odběratel tepelné energie a
- (e) zákazník.

Trhy s teplem mají lokální povahu. Jejich struktura se z pohledu účastníků liší od působení vertikálně integrovaného podniku¹¹ po výkon jednotlivých činností výrobce, držitele licence na rozvod tepelné energie a dodavatele tepelné energie několika podniky. Míra atomizace výkonu činností na trzích teplem se liší v závislosti od zvoleného obchodního modelu a technického systému dodávek tepla.

¹⁰ Srov. § 5 odst. 3 EnerZ.

¹¹ V případě vertikální integrace činností na trzích s teplem vykonává teplárenský podnik současně činnost výroby, rozvodu a dodávky tepla. Působení vertikálně integrovaného podniku neznamená, že činnosti výroby, rozvodu a dodávky tepla nemohou vykonávat na totožném lokálním trhu i další subjekty (včetně případů, kdy se zásobování realizuje z centrálního zdroje tepla).

3.1 CENTRÁLNÍ ZDROJ TEPLA¹²

Výrobu tepelné energie v systému zásobování centrálního zdroje tepla zabezpečuje jeden nebo vícero tepelných zdrojů. Výrobní tepla připojené k rozvodnému tepelnému zařízení mohou být provozovány jedním nebo několika teplárenskými podniky. Držitelé licencí na výrobu tepla dodávají teplo do rozvodného tepelného zařízení. Držitel licence na rozvod tepla je odběratelem tepelné energie.

Jednotlivé části rozvodného tepelného zařízení mohou provozovat odlišné podniky. V případě dopravy tepelné energie tepelným napáječem z přílehlého tepelného zdroje může tepelný napáječ¹³ provozovat držitel licence na rozvod tepla touto částí rozvodného tepelného zařízení (dále jen „držitel licence na rozvod tepelným napáječem“).

Rozvod tepelné energie na území obce zajišťují primární a/nebo sekundární rozvody tepla. Primární rozvody tepla provozuje na území obce jeden nebo několik držitelů licence na rozvod tepla (dále jen „držitel licence na rozvod tepla primárními rozvody“). Na primární rozvody tepla navazují sekundární rozvody tepla. Jejich provozovatelem je držitel licence na rozvod tepla sekundárními rozvody tepla (dále jen „držitel licence na rozvod tepla sekundárními rozvody“).

Tepelná zařízení na rozvod tepla provozovaná samostatně několika držiteli licencí na rozvod tepla tepelným napáječem, primárními rozvody tepla sekundárními rozvody tepla, představují jediné rozvodné tepelné zařízení. Výrobce dodává tepelnou energii tomu držiteli licence na rozvod tepla, k jehož části rozvodného tepelného zařízení je výrobní připojena. Jednotlivé dodávky výrobců tepla držitelům licencí na rozvod tepla jako odběratelům představují vztahy vznikající při výrobě tepla v systému zásobování z centrálního zdroje tepla. Držitelé licencí na rozvod tepelné energie zabezpečují její rozvod do míst spotřeby.

¹² V následujícím výkladu vychází autor předpokladu výkonu jednotlivých činností na trzích s teplem samostatnými podniky.

¹³ Tepelný napáječ představuje potrubní zařízení pro dopravu (a akumulaci) tepelné energie ze zdroje tepla do oblasti jeho spotřeby. Tepelný napáječ vede zpravidla přes nezastavěné území a dopravuje tepelnou energii na vzdálenosti řádu do desítek kilometrů.

Držitel licence na rozvod tepla je oprávněn vykonávat současně několik činností na jednotlivých trzích teplem. Držitel licence na rozvod tepla tepelným napáječem odebírá teplo od výrobce a distribuuje ho tepelným napáječem. V odběrném místě s držitelem licence na rozvod primárními rozvody tepla držitel licence na rozvod tepla tepelným napáječem dodává tepelnou energii dalšímu účastníkovi trhu. Obdobně držitel licence na rozvod primárními rozvody tepla dodává tepelnou energii držiteli licence na rozvod sekundárními rozvody tepla. Právní vztahy dodávky odběru tepelné energie mezi držiteli licencí na rozvod tepelné energie, kdy nedochází ke konečnému využití tepla těmito subjekty, považujeme za *velkoobchodní trh* s tepelnou energií.

Maloobchodního trhu s tepelnou energií se účastní zejména držitel licence na rozvod tepla, který provozuje technicky nejnižší stupeň rozvodného tepelného zařízení.¹⁴ Držitel licence na rozvod tepelné energie sekundárními rozvody tepla odebranou tepelnou energii rozvádí a dodává zákazníkovi. Zákazník má právo poskytovat odebranou tepelnou energii jiné osobě.¹⁵ Náklady na nákup tepelné energie na tyto osoby rozúčtuje. Právní vztahy mezi držitelem licence na rozvod tepla sekundárním rozvodem tepla zákazníkem představují maloobchodní trh s tepelnou energií.¹⁶

3.2 BLOKOVÁ KOTELNA

Výrobu tepelné energie v systému zásobování teplem z blokové kotelny zajišťuje zpravidla jediný zdroj tepla. Produkce tepla je dodávána výrobní tepla do sekundárních rozvodů tepla, odkud se distribuuje a dodává zákaz-

¹⁴ Podle konkrétního technického řešení jde o sekundární nebo primární část rozvodného tepelného zařízení. *Primární rozvody tepla* sestávají z dvojice potrubních vedení. Jedním z vedení je dopravována tepelná energie do míst spotřeby druhým vedením se vrací ochlazené tepelné médium zpět do výrobní tepelné energie. *Sekundární rozvody tepla* představují dva páry potrubních vedení. První z párů zajišťuje dodávku tepla typicky pro vytápění objektu spotřeby. Jedním z potrubí je dodávána teplá voda do radiátorů v objektu spotřeby druhým potrubím se vrací ochlazená voda zpět do předávací stanice, kde se jí předává tepelná energie. Uvedený pár potrubí sekundárního okruhu rozvodů tepla je provozován s nižšími provozními parametry, než je tomu v případě primárních rozvodů tepla. Druhým párem potrubí cirkuluje teplá užitková voda, odebíraná v objektu spotřeby. předávací stanici se odebrané množství vody doplňuje studenou vodou a předává se jí tepelná energie.

¹⁵ Srov. § 77 odst. 8 EnerZ.

níkovi. Zákazník je oprávněn poskytnout a rozúčtovat odebranou tepelnou energii jiným osobám.

Právních vztahů při dodávce tepla z blokové kotelny se obvykle účastní pouze dva subjekty – podnikatel tepelnou energií, který teplo současně vyrábí, rozvádí a dodává, a zákazníci. Zásobování teplem z blokové kotelny lze proto zásadně charakterizovat jako působení vertikálně integrovaného podniku na trzích výroby, rozvodu dodávky tepla zákazníkům na maloobchodním trhu s tepelnou energií.

3.3 DOMOVNÍ KOTELNA

V systému zásobování teplem z domovní kotelny vykonává činnost výrobce a dodavatele tepla jedna osoba. Vyrobené teplo dodává přímo ze zdroje zákazníkovi na maloobchodním trhu. současnosti si zajišťuje výrobu (a dodávku) tepla osoba, která jinak vystupuje v pozici zákazníka, čím dál častěji ve vlastní režii. Produkce tepla z domovní kotelny se uvedeném případě umísťuje na maloobchodní trh s teplem.

4. RELEVANTNÍ TRH

Relevantní trh představuje trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území.¹⁷ Relevantní trh se vymezuje při posuzování existence dohody narušující soutěž, zneužití domi-

¹⁶ Maloobchodního trhu s tepelnou energií se mohou účastnit rovněž držitelé licencí na rozvod tepla tepelným napáječem a primárními rozvody tepla. Převážnou část dodávek tepla na maloobchodním trhu budou této skupiny dodavatelů tvořit dodávky pro velké zákazníky (např. průmyslové závody). *Velkooběr* tepla pro účely konečné spotřeby je třeba ale odlišovat od *velkoobchodního trhu* s tepelnou energií (nikoli pro účely konečné spotřeby). Rozlišení velkooběru a malooběru tepla je založeno na vyšší schopnosti velkých zákazníků změnit dodavatele tepla než je tomu v případě malých zákazníků. rozlišení velkooběru a malooběru v oblasti dodávek plynu viz např. rozhodnutí Komise ve věci COMP/39.317 *E.On Gas* ze dne 4. května 2010, odst. 16 a 17, rozhodnutí Komise ve věci M.4180 *Gas de France/Suez* ze dne 14. listopadu 2006, odst. 60–63.

¹⁷ Srov. § 2 odst. 2 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně hospodářské soutěže“ nebo „ZOHS“).

nantního postavení a v případech spojování soutěžitelů. Úroveň podrobnosti jeho vymezení se liší závislosti od jednotlivé oblasti a posuzované věci.¹⁸

Následující výklad poskytuje rozbor postupů při definici relevantních trhů s tepelnou energií. V závislosti od specifik konkrétního případu se lze jednotlivých správních řízeních spokojit s obecnější definicí relevantního trhu.¹⁹

4.1 VĚCNÉ VYMEZENÍ

Věcné vymezení relevantního trhu tvoří výrobky, mezi nimiž existuje soutěž za účelem uspokojení potřeb spotřebitelů.²⁰ Podle sdělení Komise²¹ zahrnuje všechny výrobky a/nebo služby, které jsou spotřebitelem s ohledem na jejich vlastnosti, ceny a zamýšlené použití považovány za zaměnitelné nebo zastupitelné.

Za účelem vymezení výrobkově relevantních trhů souvislosti s realizací dodávek tepla je nutno rozlišit soutěž o trh dodávek tepla (*competition for the market*) a soutěž na vlastním trhu dodávek tepla (*competition in the market*).

4.1.1 SOUTĚŽ TRH

Soutěž o trh představuje přístup, kdy potenciální provozovatelé služby, zpravidla monopolního typu, soutěží o právo poskytovat tuto službu za předem stanovených podmínek a po stanovenou dobu.²² Uvedené koncepci od-

¹⁸ Blíže viz např. ROSE, Vivien; BAILEY, David. *European Union Law of Competition*. 7. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2013. 1431 s. ISBN 978-0-19-966014-8. s. 228 a násl.

¹⁹ Ke vztahu vymezení relevantního trhu pro účely posuzování zneužití dominantního postavení, dohod soutěžitelů a spojování soutěžitelů viz O'DONOGHUE, Robert; PADILLA, Jorge. *The Law and Economics of Article 102 TFEU*. 2. vyd. Oxford, Portland: Hart Publishing, 2013. 1008 s. ISBN 978-84946-139-9. s. 96, 97.

²⁰ Viz O'DONOGHUE; PADILLA, op. cit., s. 95.

²¹ Viz Sdělení Komise definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství, Úř. věst. 97/C 372/03, bod 7.

²² Viz DECKER, Christopher. *Modern Economic Regulation. An Introduction to Theory and Practice*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 611 s. ISBN 978-1-107-69906-9. s. 67.

povídá České republice soutěž na trhu užívacích práv k tepelným zařízením.

Tepelná zařízení jsou ve vlastnictví osob, které nemají zájem tato zařízení samostatně provozovat a nabízejí jejich užívání a požívání jiným subjektům. Vymezením trhu při realizaci těchto právních vztahů se souvislosti s posuzováním spojení soutěžitelů věnuje rozhodnutí ve věci *Gaz de France/Suez Group*.²³ Komise dospěla k názoru, že produktově relevantním trhem je trh delegované správy soustav zásobování teplem. Z důvodu významných problémů se získáním potřebných znalostí Komise současně vyloučila definice trhu soustavy zásobování teplem provozované obcemi.

4.1.2 SOUTĚŽ NA TRHU

Dodávku tepelné energie lze realizovat z centrálního zdroje tepla, blokové kotelny nebo domovní kotelny. V prvních dvou případech dochází k výrobě tepelné energie centralizovaným způsobem jedním nebo několika zdroji pro vícero objektů spotřeby. Tepelná energie se distribuuje do objektů spotřeby rozvodným tepelným zařízením.

Činnosti výroby a rozvodu tepelné energie nepodléhají pravidlům obdobným právnímu nebo vlastnickému oddělení účastníků trhů s elektrickou energií a plynem. Výrobu, rozvod dodávku tepla lze realizovat v rámci vertikálně integrovaného podniku. Soutěžní orgány uvedená skutečnost v některých případech vede ke směšování trhu výroby a rozvodu tepla do podoby jediného trhu výroby dodávky tepla.²⁴ Hospodářská realita vertikální, diagonální a horizontální koncentrace činností vykonávaných v rámci jedné hospodářské jednotky je soutěžními autoritami v jiných odvětvích striktně

²³ Viz rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.4180 *Gaz de France/Suez* ze dne 14. listopadu 2006, odst. 933–942. Viz také odůvodnění rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 6. února 2009, č. 2009/FV/3/1/003 (dále jen „Cofely“), oddíl 5.2.2.

²⁴ Viz např. rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 26. dubna 2000, č. 2000/ZK/2/1/94, s. 4; rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 22. září 2003, č. 2003/FH/3/1/219, s. 8; rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 6. února 2009, č. 2009/FV/3/1/003, s. 31, 32; opačně viz rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 31. října 2011, č. 2011/FV/3/1/048, odst. 133.

rozlišována.²⁵ Evropská komise ani Soudní dvůr se problematice vymezení trhů při realizaci dodávek tepla podrobněji nevyjádřily.²⁶ Rozhodovací praxe Komise se v této oblasti omezuje na spojování soutěžitelů. Navzdory doktrinní rovnosti vymezení relevantního trhu pro účely posuzování zneužití dominantního postavení a spojování soutěžitelů existují mezi oběma definicemi významné rozdíly.²⁷

U spojování soutěžitelů se konkrétním případě posuzuje struktura trhu pouze v rozsahu omezeném možnostmi vlivu spojení na hospodářskou soutěž. V případech spojení soutěžitelů působících na trzích dodávek tepla v rozličných obcích může Komise dospět ke zjednodušenému závěru, že produktově relevantním trhem je trh dálkového zásobování teplem.²⁸ Nemůže-li mít uvedené zjednodušení vliv na strukturu trhu, lze jej ohledem na ekonomii řízení aprobovat. V následné rozhodovací praxi nelze uvedené závěry aplikovat mechanicky, ale pouze s důrazem na skutkové okolnosti každého jednotlivého případu. Při vymezení produktově relevantních trhů je třeba z uvedených důvodů vycházet zásadně odlišení oblastí výroby a rozvodu tepelné energie.

4.1.2.1. VÝROBA TEPLA

Výroba tepla se realizuje centralizovaným nebo decentralizovaným způsobem. V prvním případě se vyžaduje pro jeho distribuci rozvodné tepelné zařízení. V soutěžně-právní praxi vede předmětná skutečnost Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále také jen „Úřad“) vymezení věcně relevantního trhu jako trhu dodávek dálkového tepla.²⁹ K obdobným závěrům dospěl slovenský³⁰ a německý³¹ soutěžní úřad. Uvedené úřady odůvodnily své závěry tím, že náhrada dodávek tepla ze systému zásobování teplem

²⁵ K tomu viz např. JONES, Christopher (eds.) et al. *EU Energy Law. Volume II. EU Competition Law and Energy Markets*. 2. vyd. Leuven: CLAEYS & CASTEELS, 2007. 950 s. ISBN 978-90-776-441-02. s. 9 a násl., s. 99 a násl.

²⁶ Jejich pravomoc odvětví je vzhledem k limitovaným možnostem přeshraničních dodávek tepla mezi členskými státy omezená.

²⁷ Blíže viz O'DONOGHUE; PADILLA, op. cit., s. 96.

²⁸ Viz rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.2701 *Vattenfall/Bewag* ze dne 4. února 2002, odst. 14; rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.2897 *SITA Sverige AB/Sydkraft Ecoplus* ze dne 14. října 2002 ve, odst. 15–17; rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.3268 *Sydkraft/Graning* ze dne 30. října 2003, odst. 89–98.

z centralizovaného zdroje je spojena překonáním značných časových a zejména finančních bariér. Z hlediska metodologie vymezení relevantního trhu a posouzení dominantního postavení se nelze uvedeným odůvodněním ztotožnit.

Pro definici výrobkově relevantního trhu je rozhodné hledisko spotřebitele. Je třeba zohlednit, které výrobky či služby považuje spotřebitel vzhledem k jejich vlastnostem, ceně a zamýšlenému užití za shodné, zaměnitelné nebo vzájemně zastupitelné. Fyzikální vlastnosti tepelné energie se s místem výroby centralizovaném nebo decentralizovaném zdroji nemění. Teplo vyráběné v obou typech zdrojů uspokojuje potřeby totožných skupin spotřebitelů stejným způsobem. Tepelná energie bez ohledu na místo její výroby představuje pro dané spotřebitele v zásadě homogenní produkt.³² Fyzikální vlastnosti tepelné energie vylučují existenci substitutu.

Decentrálním způsobem vyráběná tepelná energie může být spotřebovávána jejím výrobcem v místě spotřeby v případě přebytku dodávána prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení jiným odběratelům. V případě potřeby špičkového tepelného výkonu³³ lze prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení spotřebiteli, který je jinak nezávislý na dodávce tepla

²⁹ Srov. rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 16. prosince 2002, č. j. S 147/02-4363/02, s. 5. K obdobnému závěru dospěl Úřad pro ochranu hospodářské soutěže také rozhodnutí ze dne 9. září 2004, č. j. S 115/04-5000/04-ORP, s. 4, potvrzeno rozhodnutím Předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 19. srpna 2005, sp. zn. R 4/2004, s. 3, a rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 11. dubna 2006, č. j. 31 Ca 142/2005-58, s. 3, 4.

³⁰ Viz rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 31. října 2011, č. 2011/FV/3/1/048, odst. 132.

³¹ Viz rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 9. července 2002, sp. zn. KZR 30/00, NJW, 2002, 3779, 3781; rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 29. dubna 2008, sp. zn. KZR 2/07, NJW 2008, 2172 f.; rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. KVR 2/08, NJW 2009, 1212; Bundeskartellamt. *Abschlussbericht Sektoruntersuchung Fernwärme. Zpráva podle § 32e GWB*. srpen 2012, odst. 172–179. Dostupné z: <http://www.bundeskartellamt.de/> (cit. 2015-04-21).

³² V případech odlišného hospodářského využití dodané tepelné energie mohou být fyzikální parametry dodaného tepla významné (dodávka tepla pro přípravu teplé užitkové vody, vytápění chlazení a technologické procesy).

³³ Špičkovou dodávku tepelné energie lze považovat za samostatný produktově relevantní trh maloobchodních dodávek špičkového tepla. Uvedený trh je třeba odlišovat od maloobchodních dodávek tepla, včetně špičkového tepla, které zajišťuje jeden dodavatel tepelné energie.

z centralizovaného zdroje, tepelnou energii dodávat (*prosumer*).³⁴ Rozlišování tepelné energie vyrobené centrálním nebo decentrálním zdroji na odlišné výrobkově relevantní trhy je analogicky k trhu s elektrickou energií neudržitelné. Elektrická energie vyrobená fotovoltaickými panely umístěnými na střešní konstrukci rodinného domu je zastupitelná s elektrickou energií vyrobenou elektrárně velkého instalovaného výkonu. Nebýt odlišných fyzikálních vlastností tepelné energie, které omezují její dodávky na velké vzdálenosti, představuje teplo bez ohledu na místo výroby z ekonomického hlediska komoditu, s níž lze volně obchodovat.

Popsaný přístup soutěžních úřadů při vymezení relevantního trhu směřuje postup vymezení produktově relevantního trhu a posouzení dominantního postavení soutěžitele. Oporu současné praxe nelze nalézt ani v rozhodnutích Komise. případě *Gaz de France/Bewag/Gasag*³⁵ se Komise posouzením vztahu centralizovaně a decentralizovaně vyráběného tepla nezabývala. Předmětem posouzení byla zastupitelnost centralizovaně vyráběného tepla s plynem v pozici paliva pro decentrální výrobu tepla. Apriorní chápání centralizovaně vyráběného tepla jako samostatného výrobkově relevantního trhu vyplývá citovaném případě z předmětu činnosti spájejících se soutěžitelů (dodávky plynu a dodávky tepla ze soustavy zásobování tepelnou energií). Detailní posouzení vztahu centralizovaně a decentralizovaně vyráběného tepla uvedených důvodů v rozhodnutí absentuje.

Rozhodnutí ve věci *Neste/Ivo*,³⁶ na něž bývá v souvislosti s věcným vymezením relevantního trhu odkazováno, nelze ve věci aplikovat. uvedeném případě posuzovala Komise zastupitelnost elektřiny a topných olejů pro vytápění rodinných domů, nikoli zastupitelnost tepla vyráběného v centralizovaném zdroji tepla s jinými způsoby vytápění. Elektřina topné oleje byly posuzovány jako vstupní suroviny pro výrobu tepla v decentrálním zdroji. K argumentaci účastníků řízení vysokými náklady na změnu technologie vytápění a tím souvisejícími náklady na úpravu stavby se Komise ne-

³⁴ Srov. § 77 odst. 4 EnerZ.

³⁵ Viz rozhodnutí Komise ve věci č. 4064/89 *Gaz de France/Bewag/Gasag* ze dne 20. ledna 1999, odst. 27–31.

³⁶ Viz rozhodnutí Komise ve věci IV/M.931 *Neste/IVO* ze dne 2. června 1998, odst. 14–16.

vyjádřila. I v případě jejich prokázání nelze mít obecně za to, že je situace analogická vztahu centralizovaného decentralizovaného zdroje tepla. Konkrétní závěry o dodatečných nákladech na změnu způsobu zásobování zákazníka teplem je třeba opřít o skutková zjištění v každém jednotlivém případě.

Problematiku vymezení produktově relevantního trhu lze uzavřít tím, že výrobci tepla centralizovaných a decentralizovaných zdrojích jsou v soutěžním vztahu.³⁷ Výrobce tepla v centralizovaném zdroji tepla vykonává svou činnost jako podnikatel na základě licence na výrobu tepla.³⁸ Výrobu tepla decentralizovaném zdroji lze realizovat v rámci výkonu podnikatelské činnosti nebo jako vlastník nebo společenství vlastníků zajišťující tepelnou energii v podobě plnění poskytované s užíváním bytů, nebytových prostor nebo technologickým účelům. Výroba tepla v decentrálních zdrojích je předmětem činnosti specializovaných podnikatelských subjektů, včetně výrobců tepla vyráběného centralizovaným způsobem. Výrobci decentrálně vyráběného tepla jsou také vlastníci nebo společenství vlastníků.

Podle zákona o ochraně hospodářské soutěže jsou soutěžiteli fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení seskupení nejsou právníckými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat. Uvedené entity jsou ve smyslu citované úpravy soutěžiteli i v případě, že nejsou podnikateli.³⁹ Účastní-li se fyzická nebo právnická osoba, která je spotřebitelem hospodářské soutěže nebo pokud je schopna ji svou činností ovlivňovat, představuje ve smyslu § 2 odst. 1 ZOHS soutěžitele. Nesouhlasí-li Krajský soud Brně případě *Teplárenské společnosti Hlinsko*,⁴⁰ že spotřebitel (zákazník) může působit v pozici soutěžitele s odůvodněním, že je to „zřejmě principiálně nepřijatelné“, nelze než názor krajského soudu jako rozporný se zákonem o ochraně hospodářské soutěži odmítnout. Může-

³⁷ Srov. rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.5793 *Dalkia CZ/NWR Energy* ze dne 12. května 2010, odst. 15.

³⁸ Srov. § 4 odst. 1 písm. a) bod 3 EnerZ.

³⁹ Viz § 2 odst. 1 ZOHS.

⁴⁰ Viz rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 11. dubna 2006, č. j. 31 Ca 142/2005-58, s. 5 (list 3).

li se spotřebitel účastnit výroby tepla, které mu bylo dosud dodáváno jiným subjektem, je způsobilý účastnit se hospodářské soutěže na trhu výroby tepla. Odpojí-li se zákazník od centralizovaného zdroje tepla poptávku po tepelné energii mu zajistí v rámci výkonu své podnikatelské činnosti jiný subjekt, je považován za soutěžitele. Apriorní odmítání kvalifikace spotřebitele jako soutěžitele ve smyslu ZOHS je v rozporu s výslovným zněním citované právní úpravy principem ekonomického přístupu k uplatňování soutěžního práva.

Z pohledu nauky soutěžního práva vyžaduje korektní vymezení relevantního trhu jeho definici z hlediska věcného, geografického a časového. následném kroku se posoudí s přihlédnutím ke struktuře hospodářské soutěže, včetně překážek vstupu nového soutěžitele, zda soutěžitel disponuje dominantním postavením na trhu či nikoli.⁴¹ Závěr o existenci dominantního postavení musí být založen na posouzení každého jednotlivého případu zvlášť. Výsledek testu nelze předjímat s odkazem na aplikační praxi zahraničních soutěžních orgánů, zajišťujících ochranu hospodářské soutěže odlišných hospodářských a regulatorních podmínkách.⁴²

Výroba tepla se realizuje ve výtopném nebo teplárenském režimu. V prvním případě dochází ve výrobním procesu pouze k produkci tepelné energie. Teplárenský režim charakterizuje naopak současná (kogenerační) výroba elektřiny tepla. Základním principem kogenerace je podmínění výroby elektřiny poptávkou po tepelné energii. Současná výroba elektřiny a tepla dokáže ušetřit 15 až 40 % paliva oproti oddělené výrobě elektřiny a tepla.⁴³ Kogenerační výroba je možná v rámci centralizovaného zásobování teplem, výrobních závodů nebo jednotlivých budov. Kogenerace při vytápění jednotlivých objektů není dosud České republice s ohledem na

⁴¹ Viz Pokyny k prioritám Komise oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele, Úř. věst. 2009/C 45/02, bod 12, 16, 17.

⁴² Ke srovnání situace v sektoru zásobování dálkovým teplem v Německu viz např. KÖRBER, Torsten. *Drittzugang zu Fernwärmenetzen: Überlegungen zur Reichweite des § 19 Abs. 4 Nr. 4 GWB und zum Verhältnis von Kartell- und Energierecht*. Jena: Jenaer Wiss. Verl.-Ges., 2011. 131 s. ISBN 3-86653-191-5.

⁴³ The European Association for the Promotion of Cogeneration. *What is Cogeneration?* Dostupné z: http://www.cogeneurope.eu/what-is-cogeneration_19.html (cit. 2015-09-11).

podmíněnost výroby elektřiny současnou poptávkou po teple a vysokým fixním nákladům významně rozšířena. V případě centralizovaných zdrojů tepla se naopak kombinovaná výroba podílí České republiky na výrobě tepla 75 % podílem.⁴⁴

V zařízeních na výrobu elektřiny a tepla, která jsou technicky navržena na výrobu elektřiny se současným odběrem tepla,⁴⁵ není možné vyrábět teplo bez současné výroby elektrické energie. Kogenerační výroba elektřiny a tepla těchto důvodů vykazuje některé znaky podobné tzv. dvoustranným trhům (*two-sided markets*).⁴⁶ V kogenerační výrobě dochází k současné produkci elektrické a tepelné energie pro odlišné skupiny spotřebitelů. Poptávka po užitečném teple může určovat množství vyrobené elektřiny kogeneračním režimu. Poptávka po elektrické a tepelné energii spolu nespojují. Provozovatelé zařízení na kombinovanou výrobu elektřiny a tepla (dále jen „KVET“) potřebují získat současně trh výroby elektrické a tepelné energie. rámci své obchodní strategie jsou nuceni zvolit si, který z trhů bude generovat podstatnou část zisku, a který nikoli.⁴⁷ Zvýší-li soutěžitel cenu tepla, může se změna ceny tepla současně projevit ve výrobě elektrické energie tohoto soutěžitele. Zvýšení ceny na jednom z trhů ovlivňuje druhý trh (*indirect network effects*).

Výroby tepla pro dodávku tepla na vymezeném relevantním trhu se mohou účastnit soutěžitelé vyrábějící teplo ve výtopném teplárenském režimu. Uvedená skutečnost způsobuje problém s vymezením výrobkově relevantního trhu. V dané situaci nezůstává podle autora tohoto článku než

⁴⁴ Vysoká škola báňská, Technická univerzita Ostrava, op. cit., s. 11.

⁴⁵ V teplárenském režimu se výroba elektřiny realizuje zpravidla prostřednictvím protitlakové turbíny, která oddělenou výrobu elektřiny tepla neumožňuje.

⁴⁶ Viz O'DONOGHUE; PADILLA, op. cit., s. 139, 140 a ROSE, Vivien; BAILEY, op. cit., s. 263, 264.

⁴⁷ Vedle kogenerační výroby elektrické energie a tepla dochází k uvedeným problémům v souvislosti s rozvíjejícím se obchodním modelem *power to heat*. Výrobce tepla v uvedeném režimu vyrábí tepelnou energii elektřiny v elektrokotli. Teplo se rozvádí a dodává odběratelům. Rozvoj technologie *power to heat* souvisí s rostoucí výrobou elektřiny ve výrobnách elektřiny variabilní produkci. Centralizované zásobování teplem představuje v této situaci možnost uskladnění elektřiny, která je v daném okamžiku na trhu přebytečná, ve formě tepla v rozvodném tepelném zařízení. Teplo je následně dodáváno odběratelům. Výrobce tepla vyrábějící teplo režimu *power to heat* působí současně na trhu poskytování záporné regulační elektrické energie a na trhu výroby tepla.

vymezit výrobkově relevantní trh pro výrobu tepla a výrobu elektřiny samostatně. Současně lze mít za to, že podobné rysy kogenerační výroby elektřiny tepla s dvoustrannými trhy je třeba zohlednit v rámci posouzení dominantního postavení soutěžitele.⁴⁸

4.1.2.2. ROZVOD TEPLA

Tepelná energie vyráběná v centralizovaném zdroji tepla se rozvádí do míst spotřeby závislosti od vzdálenosti místa výroby a spotřeby tepelným napáječem, primárními rozvody tepla a/nebo sekundárními rozvody tepla. Tepelný napáječ, primární rozvody tepla a sekundární rozvody tepla představují zpravidla přirozený monopol pro rozvod a dodávku centralizovaně vyráběného tepla. Uvedené části infrastruktury tvoří pro účely energetického zákona jediné rozvodné tepelné zařízení. Pro vymezení relevantního trhu je třeba rozvod tepla těmito soubory zařízení rozlišovat. Podobně jako případě vybraných plynovodů,⁴⁹ i v určitých případech rozvodů tepla mohou být tyto části soustav soutěžním vztahem.⁵⁰

Rozvod tepla tepelným napáječem, primárními a sekundárními rozvody tepla zajišťuje dopravu tepelné energie pro určitou aglomeraci, její podstatnou část nebo jednotlivý okruh předávací stanice. V případě elektroenergetiky a plynárenství jsou činnosti přenosu / přepravy distribuce elektřiny a plynu považovány z věcného hlediska za samostatné relevantní trhy.⁵¹ Jednotlivé úseky rozvodného tepelného zařízení se, pokud jde o zásobované území, zásadně nepřekrývají. Dopravu tepelné energie zpravidla nelze pro odběratele na jednotlivých úrovních rozvodu tepla zajistit jiným

⁴⁸ K podrobnějšímu výkladu viz část 5. tohoto článku.

⁴⁹ Viz DECKER, op. cit., s. 34, 49, 211, 339, 347.

⁵⁰ Jedná se zejména o případy tepelných napáječů (výjimečně existují případy potenciální konkurence dvou tepelných napáječů pro rozvod tepla do určité obce) a rozvodů tepla do objektů spotřeby na hranicích různých soustav zásobování tepelnou energií.

⁵¹ Viz např. CAMERON, Peter D. *Competition in Energy Markets*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 708 s. ISBN 978-0-19-928297-5. s. 288, 290; DRAUZ, Götz. *EC Competition Law. Volume II. Mergers and Acquisitions*. Leuven: Claeys & Casteels, 2006. 1208 s. ISBN 90-77644-05-9. s. 841, 842, 850; JONES, Christopher, op. cit., s. 30, 31, 127. elektroenergetice viz např. IV/M.1346 *EDF/London Electricity* ze dne 27. ledna 1999, odst. 12 a COMP/M.1659 *PreussenElektra/EZH* ze dne 30. září 1999, odst. 7. V odvětví plynárenství viz např. rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.3318 *ECS/Sibelga* ze dne 19. prosince 2003 a COMP/M.3696 *E.ON/MOL* ze dne 21. prosince 2005, odst. 88, 97, 98.

způsobem.⁵² Realizaci hospodářské činnosti na každé nich je proto třeba považovat za samostatný věcně relevantní trh. V případě nabytí kontroly nad jiným soutěžitelem ovládajícím trh na hierarchicky vyšším nebo nižším trhu rozvodu tepla, zakládá spojení vertikální integraci soutěžitelů.

4.1.2.3. DODÁVKA TEPLA

Dodavatelem tepelné energie je výrobce nebo distributor tepla, který ho dodává jiné osobě. Dodávkou tepelné energie se rozumí dodávka energie tepla nebo chladu k dalšímu využití jinou fyzickou nebo právnickou osobou.

Na trhu dodávek tepla působí v závislosti na struktuře systému centralizovaného zásobování teplem jeden nebo vícero dodavatelů. atomizovaném schématu smluvních vztahů dodávek tepla se nachází hierarchicky nejvýše výrobce tepla. Výrobce tepla vystupuje ve vztahu k držiteli licence na rozvod tepla tepelným napáječem v pozici dodavatele. Nabídka a poptávka těchto subjektů se setkává na *primárním velkoobchodním trhu tepelnou energií*.

Držitel licence na rozvod tepla tepelným napáječem vystupuje ve vztahu k držiteli licence na rozvod tepla primárním rozvodem tepla v pozici dodavatele tepla. Dodávka se realizuje na trhu *velkoobchodních dodávek tepla sekundárního řádu*.

Dodávka tepla ke konečné spotřebě se realizuje ve většině případů ze strany držitele licence na rozvod tepla sekundárními rozvody tepla. Uvedený subjekt nakupuje tepelnou energii od držitele licence na rozvod tepla primárními rozvody tepla na *velkoobchodním trhu dodávek tepla terciárního řádu*. Následně dodává teplo zákazníkům na *maloobchodním trhu s teplem*.⁵³ závislosti na odebíraném množství tepelné energie lze tento trh dále členit na maloobchodní trh *maloobchodu* a maloobchodní trh *velkoobchodu*.

⁵² Srov. např. COMP/M.2586 *CE Electric/Yorkshire Electricity* ze dne 17. září 2001, odst. 9.

⁵³ Podle praxe Evropské komise na trhu elektřinou představuje výroba a velkoobchod s elektřinou jediný trh vymezený jako velkoobchod s elektřinou [blíže viz JONES, Christopher, op. cit., s. 11.]. Podle autora tohoto článku uvedenou praxi na trzích teplem nelze následovat, neboť v případě dodávek tepla může vystupovat výrobce současně jako dodavatel na velkoobchodním trhu (centralizovaná výroba tepla) nebo na maloobchodním trhu s teplem (decentralizovaná výroba tepla).

V obdobné pozici jako držitel licence na rozvod tepla sekundárními rozvody ve vztahu k zákazníkům na konci rozvodného tepelného zařízení mohou být i výše zmínění držitelé licencí na rozvod tepla tepelným napáječem primárním rozvodem tepla. Držitel licence na rozvod tepla tepelným napáječem nebo primárním rozvodem tepla může dodávat teplo na maloobchodním trhu. Vzhledem k charakteru spotřeby zákazníků odebírajícím teplo přímo od držitele licence na rozvod tepla tepelným napáječem nebo primárním rozvodem tepla, se bude jednat zejména o maloobchodní trh velkoobchodních dodávek tepla. Ani v těchto případech ale nelze vyloučit účast uvedených subjektů na maloobchodním trhu maloobdobu tepla. závislosti na vymezení geograficky relevantního trhu je možné, že jednotliví držitelé licencí na rozvod tepla příslušnými částmi rozvodného tepelného zařízení či samotný výrobce tepla budou na maloobchodních trzích s teplem v soutěžním vztahu.

4.2 GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ

Relevantní zeměpisný trh zahrnuje oblast, kde jsou podmínky hospodářské soutěže dostatečně stejnorodé a která může být odlišena od sousedních zeměpisných oblastí, protože zejména podmínky hospodářské soutěže jsou těchto oblastech zjevně odlišné.⁵⁴ V závislosti na míře homogenity podmínek hospodářské soutěže se může jednat o trh celosvětový, regionální, nadnárodní, národní, sub-národní nebo může být vymezen jediným místem.⁵⁵ Tato kapitola pojednává o základních zásadách geografického vymezení produktově relevantních trhů tepelné energetice.

4.2.1 SOUTĚŽ O TRH

V případě *Gaz de France/Suez Group* zjistila Komise z analýzy údajů o zveřejněných tendrech na národní unijní úrovni, že se jich účastní zásadně domácí subjekty. Účastní-li se tendrů zahraniční subjekty, dochází k tomu zejména ve spolupráci s národními provozovateli těchto typů infrastruktury. Komise dospěla k závěru národním trhu užívacích práv k tepelným za-

⁵⁴ Viz Sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství, Úř. věst. 97/C 372/03, bod 8.

⁵⁵ Viz O'DONOGHUE; PADILLA, op. cit., s. 96.

řízením.⁵⁶ Naopak při posouzení soutěže o koncesi na provoz jednotlivých energetických soustav považoval německý nejvyšší soud z geografického hlediska trh za lokální.⁵⁷ Při vymezení geografického trhu užívacích práv tepelným zařízením je proto třeba rozlišovat, zda se jedná o soutěž na trhu užívacích práv k tepelným zařízením obecně nebo pouze ve vztahu k zařízením určité energetické soustavy.

4.2.2 SOUTĚŽ NA TRHU

Jednotlivé trhy výroby, rozvodu dodávky tepla jsou podmíněny fyzikálními vlastnostmi tepla. Teplo nelze bez významných ztrát dopravovat na velké vzdálenosti. Tyto trhy lze proto považovat za nanejvýš lokální. Od uvedených případů je nezbytné v zásadě odlišit geografické vymezení relevantního trhu pro povolení spojení soutěžitelů. Podniky působící na trzích s teplem vykonávají předmět své podnikatelské činnosti v rámci jedné nebo několika vertikálně propojených činností. Uvedené činnosti mají lokální povahu. Stejný soutěžitel může působit na vícero lokálních trzích současně. případě spojování podniků je třeba rozlišovat situace, kdy:

- (a) *nedochází k vertikální integraci* činností v rámci jednoho lokálního trhu;
- (b) *dochází k vertikální integraci* činností rámci jednoho lokálního trhu nebo
- (c) *dochází k horizontální integraci* činností.

První z případů nemá za následek změnu struktury lokálního trhu s teplem nemůže mít vliv na zachování a rozvíjení účinné hospodářské soutěže.⁵⁸ Ve věci *Sydkraft/Granninge* posuzovala Komise spojení uvedených společností působících současně na trzích ve Švédsku a Finsku. Každý ze států považovala za samostatný geograficky relevantní trh.^{59, 60} Komise v rozhodnutí neuvedla podrobnosti, jakým způsobem se podmínky na obou

⁵⁶ Viz rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.4180 *Gaz de France/Suez* ze dne 14. listopadu 2006, odst. 943–945.

⁵⁷ Viz rozsudek německého nejvyššího soudu (*Bundesgerichtshof*) ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. KZR 65/12, odst. 21, 22 rozsudek *Bundesgerichtshof* ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. KZR 66/12, odst. 22, 23.

⁵⁸ Viz např. rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 19. prosince 2002, č. j. S 221/02- 4382/02, s. 3, 4.

tržích lišily. některých zemích Evropské unie je odvětví tepelné energetiky podrobena specifické sektorové regulaci, v jiných nikoli. V rozhodném období nebylo odvětví podrobena sektorové regulaci ani v jednom ze států. Posouzení otázky, zda lze považovat dotčené státy za jediný trh teplem, mohlo být s ohledem na tuto skutečnost věnováno ze strany Komise více pozornosti.

V České republice je sektor tepelné energetiky podroben regulaci energetického zákona. Energetický regulační úřad má pravomoc věcně usměrňovat ceny tepelné energie.⁶¹ Podmínky hospodářské soutěže na tržích s teplem lze proto považovat na území České republiky za dostatečně odlišitelné od sousedních zemí. Posouzení, zda jsou podmínky dostatečně stejnorodé pro vymezení jediného geograficky relevantního trhu, je v každém jednotlivém případě na rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

V případech koncentrací sub b) c) zůstává omezení lokálním trhem ve vztahu k trhu dotčenému vertikální nebo horizontální koncentrací zachováno. V těchto situacích je třeba vycházet ze zásad vymezení geografického trhu výroby, rozvodu a dodávky tepla uvedených níže.

4.2.2.1. VÝROBA TEPLA

Při výrobě tepla významnější problémy pohledu ochrany hospodářské soutěže nevznikají. Výrobci tepla působí současně jako dodavatelé tepla na velkoobchodním nebo maloobchodním trhu s tepelnou energií. Z důvodu přehlednosti se článek věnuje problémům uvedených soutěžitelů v části věnované dodávkám tepla.

⁵⁹ Viz rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.3268 *Sydkraft/Graninge* ze dne 30. října 2003, odst. 95 a 98. Obdobně viz rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.2701 *Vattenfall/Bewag* ze dne 4. února 2002, odst. 14.

⁶⁰ Z komparativního pohledu je třeba odkazem na citované rozhodnutí odmítnout závěry Protimonopolního úřadu Slovenské republiky vyslovené v rozhodnutí *Cofely* (oddíl 5.2.2), že v případě dané koncentrace je nutné vymezit geografický relevantní trh územím, na nichž společnosti nabývané oznamovatelem koncentrace působí. Argumentace oznamovatele a úvahy soutěžního úřadu aplikaci závěru z rozhodnutí *Sydkraft/Graninge* jsou rovněž nepřipadné, neboť se v uvedeném případě nejednalo o soutěž na trhu užívacích práv tepelným zařízením.

⁶¹ Viz § 17 odst. 11 EnerZ.

4.2.2.2. ROZVOD TEPLA

S vymezením geografického trhu rozvodu tepla jednotlivými částmi rozvodného tepelného zařízení se problémy nevyskytují. Trh rozvodu tepla částech rozvodu tepelným napáječem, primárními rozvody tepla a sekundárními rozvody je určen každou z uvedených částí rozvodného tepelného zařízení.

4.2.2.3. DODÁVKA TEPLA

Velkoobchodní trhy s tepelnou energií jsou vázány na rozvod tepla rozvodným tepelným zařízením. Jednotlivé trhy primárního, sekundárního terciárního řádu velkoobchodního trhu s teplem lze z těchto důvodů geograficky vymezit příslušnou částí rozvodného tepelného zařízení. Geograficky tvoří primární velkoobchodní trh s teplem ti dodavatelé (výrobci) tepla, kteří dodávají teplo do tepelného napáječe, resp. primárních rozvodů tepla. Geografické vymezení velkoobchodních relevantních trhů teplem je určováno odběrnými místy dodávky tepla mezi dodavatelem vyššího a nižšího řádu.

Dosavadní praxe geografického vymezení trhu dodávek tepla vycházela z věcné definice trhu dodávek dálkového tepla. Jednotlivá rozhodnutí opomíjela distinkci mezi výrobou, rozvodem a dodávkou tepla jako samostatnými oblastmi věcně relevantních trhů. uvedenými názory se autor tohoto článku neztotožňuje.

Z hlediska vymezení geograficky relevantního trhu je třeba se zabývat závěry, které učinil Úřad v rozhodnutí *Dalkia Morava*.⁶² Úřad posuzoval spojení soutěžitelů *Dalkia Morava, a.s.*, a *Zásobování teplem Ostrava, a.s.*, působících na území statutárního města Ostrava. Společnost *Dalkia Morava* byla držitelem licence na rozvod tepla primárními rozvody tepla vybranými okruhy sekundárních rozvodů tepla. Většinu rozváděného tepla společnost nakupovala od dvou nezávislých výrobců tepla. Společnost působila rovněž na trhu výroby tepla zejména dodávkami špičkového tepla do rozvodů, které sama provozovala. *Dalkia Morava* vystupovala v pozici dodavatele tepla zákazníkům ze svých primárních a sekundárních rozvodů. Na primární roz-

⁶² Viz rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 16. prosince 2002, č. j. S 147/02-4363/02.

vody tepla navazovaly sekundární rozvody tepla společnosti Zásobování teplem Ostrava, a.s. Uvedená společnost veškerou tepelnou energii nakupovala od Dalkia Morava a dále ji dodávala zákazníkům připojeným na její rozvody. Společnost Zásobování teplem Ostrava současně působila na trhu výroby dodávky tepla prostřednictvím decentralizovaných zdrojů tepla.

Předmětem posouzení ze strany Úřadu bylo nabytí kontroly soutěžitele Dalkia Morava nad soutěžitelem Zásobování teplem Ostrava. Výrobně relevantní trh byl vymezen jako trh dodávek dálkového tepla. Teplo vyráběné v lokálních kotelnách Úřad vyčlenil jako samostatný výrobně relevantní trh. Vymezení relevantních trhů a posouzení vlivu spojení na hospodářskou soutěž je podle autora článku zmatečné a stěží přezkoumatelné.⁶³ Přes uvedené skutečnosti má autor za to, že důvodu koncepce ochrany hospodářské soutěže je nutné posoudit geografické vymezení relevantního trhu, k němuž Úřad v citovaném případě dospěl. Relevantní trh byl z uvedeného hlediska vymezen jako *trh území statutárního města Ostravy, které obsluhují rozvodná zařízení obou soutěžitelů*.

Problém vymezením geograficky relevantního trhu, který se objevuje v rozhodnutí *Dalkia Morava*, má dva aspekty. *Prvním aspektem* je odlišení věcně relevantního trhu dodávky dálkového a lokálního tepla. *Druhý aspekt* spočívá v limitaci geografického vymezení relevantního trhu na dosah rozvodného tepelného zařízení, resp. lokálního zdroje tepla. Přes zaměření tohoto oddílu na geografickou stránku trhu dodávek tepla se jeví vhodné

⁶³ V rozhodnutí se nerozlišuje oblast výroby, rozvodu jednotlivými částmi rozvodného tepelného zařízení a oblast dodávky tepla. V důsledku uvedeného jsou posuzovány vlivy spojení na hospodářskou soutěž oblastech, kde soutěžní prostředí zásadně neexistuje (rozvod tepla) nebo na trhu velkoobchodních dodávek tepla (dodávky tepla pro Dalkia Morava od nezávislých výrobců tepla), jehož se spojení vůbec netýká. Naopak se v rozhodnutí nehodnotí vliv integrace činností dodávky tepla z rozvodného tepelného zařízení a lokálních kotelen, které mají potenciální vliv na hospodářskou soutěž na trhu maloobchodních dodávek tepla. hlediska ochrany hospodářské soutěže bylo v daném případě relevantní posouzení vlivu vertikální integrace na trhu velkoobchodních dodávek tepla a horizontální integrace na trhu maloobchodních dodávek tepla. V oblasti rozvodu tepla působil každý ze soutěžitelů na trhu postavením zásadně přirozeného monopolu a jejich spojení nemohlo mít na hospodářskou soutěž žádný vliv. Obava Úřadu, že v důsledku spojení dojde k omezení přístupu nezávislých výrobců tepla do primárního sekundárního rozvodu tepla, zůstává z uvedených důvodů lichá.

pojednat důvodů těsné propojenosti obou vymezení o předmětné problematice společně.

Interakce věcného a geografického vymezení trhu dodávek dálkového a lokálního tepla

V případě *Teplárenské společnosti Hlinsko* vyšel Úřad ze zjištění, že věcně relevantním trhem je trh dodávek dálkového tepla. Po stránce geografické vymezil trh jako místní, sestávající rozvodů tepla v rámci vymezeného území na rozvod tepla podle licence udělené Energetickým regulačním úřadem. Na základě uvedené definice relevantního trhu dospěl Úřad k závěru, že tržní podíl soutěžitele představuje 100 %. Z ekonomického hlediska má velmi úzké vymezení relevantního trhu ztotožňující věcný geografický relevantní trh s množinou zákazníků soutěžitele absurdní důsledky.⁶⁴

V rozhodnutí ve věci *SOTE* slovenský soutěžní úřad věcně odlišil trh dodávky dálkového a lokálního tepla a prostorově relevantní trh vymezil na základě licencí soutěžitelů.⁶⁵ Úřad rozhodnutí uvedl, že každý z lokálních zdrojů tepla představuje *samostatný a uzavřený systém výroby a dodávek tepla* jde o vzájemně nezávislé trhy. I když se tyto zdroje nacházely geograficky uvnitř území podle licencí udělených soutěžitelům, z posouzení vlivu na spojení je soutěžní úřad vyloučil.

Přístup vymezení geograficky relevantního trhu v rozhodnutích českého a slovenského soutěžního úřadu ve věci *Teplárenské společnosti Hlinsko* a případu *SOTE* se shoduje uplatnění kritéria technické vazby tepelného zařízení dodavatele a zákazníka a ve vzájemné izolovanosti těchto technických celků od jiných zařízení stejného druhu, a to jak hlediska věcného, tak geografického.

V případě *SOTE* měl slovenský soutěžní úřad za to, že jednotlivé trhy lokálního tepla představují samostatné trhy, které jsou mezi sebou vzájemně nezávislé. Z pohledu zajištění ochrany hospodářské soutěže mají uvedené závěry neblahé důsledky. Působí-li soutěžitel na trzích dodávky tepla

⁶⁴ Viz obdobně JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EU Competition Law: Text, Cases and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 4. vyd. 1287 s. ISBN 978-0199572731. s. 63.

⁶⁵ Viz rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 22. září 2003, č. 2003/FH/3/1/219, s. 8.

prostřednictvím lokálních decentrálních zdrojů a dodává teplo svým zákazníkům, lze se domnívat, že zásadně nemůže mít na každém takovýchto relevantních trhu dominantní postavení. Na úzce vymezeném trhu lze předpokládat, že každý zákazník tepla bude disponovat ve vztahu ke svému dodavateli vyrovnávací kupní silou. Důsledkem striktního uplatnění uvedeného kritéria soutěžní úřad zbavuje zákazníka, který odebírá teplo z lokálního zdroje tepla, ochrany právem na ochranu hospodářské soutěže. Celková míra závislosti dodavatele tepla vykonávajícího činnost dodávek tepla z decentrálních zdrojů na jednotlivém zákazníkovi může být obdobná maloobchodnímu dodavateli tepla z rozvodného tepelného zařízení. Technická kritéria rozlišení *geograficky* relevantních trhů maloobchodních dodávek tepla je třeba uvedených důvodů odmítnout.

Obecná doporučení ke geografickému vymezení trhu dodávek tepla

Pro vymezení zeměpisně relevantního trhu je rozhodné kritérium, zda jsou podmínky hospodářské soutěže v dané oblasti dostatečně stejnorodé a zda může být tato oblast odlišena od sousedních zeměpisných oblastí, protože zejména podmínky hospodářské soutěže jsou v těchto oblastech zjevně odlišné. Dodavatelé tepla vykonávají svou činnost zásadně na základě licence na výrobu nebo rozvod tepla. Uvnitř vymezených území mimo ně jsou dodavatelé oprávněni ve vymezených případech vykonávat svou činnost bez licence.⁶⁶ Podmínky hospodářské soutěže se mohou lišit i uvnitř jednoho vymezeného území. Definice geograficky relevantního trhu pomocí vymezeného území podle licence udělené sektorovým regulátorem se z uvedených důvodů jeví jako nedostatečná.⁶⁷ Homogenitu podmínek hospodářské soutěže je nutné v praxi soutěžních úřadů zkoumat každém případě

⁶⁶ Srov. § 3 odst. 4 písm. b) EnerZ.

⁶⁷ Viz rozhodnutí Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 2. března 2001, č. 2001/FH/2/1/063, s. 5.

jednotlivě. Za základní vodítko pro její vymezení lze považovat zejména geografické vymezení cenové lokality ze strany dodavatele tepla.^{68, 69}

4.3 ČASOVÉ VYMEZENÍ

Relevantní trh se vymezuje vedle produktové a geografické stránky rovněž z hlediska času. Časové vymezení relevantního trhu představuje časový souběh nabídky a poptávky po zboží, které je hlediska spotřebitele shodné nebo vzájemně zastupitelné. Časový aspekt relevantního trhu vyjadřuje četnost (pravidelnost a opakovatelnost) střetu nabídky a poptávky a odlišuje jej od střetu nabídky poptávky, k němuž dochází nahodile, nebo jen ojediněle. V některých případech nebývá uvedené hledisko definice relevantního trhu vymezeno samostatně a je zahrnuto ve vymezení výrobové relevantního trhu.

Trh užívacích práv tepelným zařízením je omezen na vyhlášení jednotlivých tendrů. Naopak jednotlivé trhy v rámci výroby, rozvodu a dodávky tepla se považují v zásadě za trvalé.

V případě spojování soutěžitelů se relevantní trh vymezuje obvykle období řízení o povolení spojení. Analýzu je ale třeba zaměřit na vývoj tržních podílů v budoucnosti,⁷⁰ a to zejména hlediska možnosti opuštění trhu a vstupu nových soutěžitelů.

5. DOMINANTNÍ POSTAVENÍ

Dominantní postavení má podle zákona o ochraně hospodářské soutěže soutěžitel nebo společně více soutěžitelů, kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebite-

⁶⁸ Viz bod 2.1 cenového rozhodnutí Energetického regulačního úřadu č. 2/2013 ze dne 1. listopadu 2013, k cenám tepelné energie a § 2 odst. 1 písm. b) odst. 2 vyhlášky Energetického regulačního úřadu č. 262/2015 Sb., o regulačním výkaznictví.

⁶⁹ Výsledkem analýzy homogenity hospodářských podmínek v určité oblasti a odlišitelnosti této oblasti od sousedních zeměpisných oblastí může být to, že existují posuzované lokality odlišné hospodářské podmínky pro dodávky tepla z centralizovaných a decentralizovaných zdrojů, skupiny těchto zdrojů nebo pro jednotlivý zdroj. Uvedený závěr nemá za následek popření vymezení výrobové relevantního trhu jako trhu dodávek tepla (centrálního i decentralního), ale pouze jeho vymezení geografickým rozměrem.

⁷⁰ Petr, Michal. Zakázané dohody zneužívání dominantního postavení v ČR. Praha: C. H. Beck, 2010. 607 s. ISBN 978-80-7400-307-3. s. 124.

lich.⁷¹ Tržní síla není absolutní pojem, ale vždy se jedná o určitý stupeň tržní síly, který závisí na okolnostech každého jednotlivého případu. Podle Soudního dvora nelze posuzovat schopnost soutěžitele podle jediného kritéria, ale musí být hodnocena na základě okolností na relevantním trhu.⁷² posouzení dominantního postavení proto nelze přistupovat mechanicky.

Na základě předchozí rozhodovací praxe lze vymezit základní kroky postupu, jak posoudit existenci dominantního postavení.⁷³ Nejdříve je třeba zvážit relativní sílu soutěžitelů působících na relevantním trhu a jejich tržní podíly. Soutěžní úřad následně zhodnotí tlak vyvolaný věrohodnou hrozbou budoucího rozšíření činností skutečných konkurentů nebo vstupu potenciálních konkurentů na trh. V neposlední řadě se posoudí tlak vyvolaný vyjednávací silou zákazníků daného soutěžitele (vyrovnávací kupní síla). Analýza postavení soutěžitele vždy vychází z konkrétních okolností na relevantním trhu. Následující text se proto zaměřuje pouze na diskusi vybraných problémů při posouzení dominantního postavení na trzích teplem.

5.1 SOUTĚŽ O TRH

Trh užívacích práv k tepelným zařízením je v České republice případě veřejných zadavatelů zásadně podřízen právní úpravě koncesního zákona.^{74, 75} V situacích, na které uvedená úprava nedopadá, bude třeba ze strany soutěžního úřadu zvážit, zda nedošlo ze strany vlastníka infrastruktury v rámci soutěže o trh ke zneužití dominantního postavení.⁷⁶

⁷¹ Srov. § 10 odst. 1 ZOHS.

⁷² Srov. rozsudek Soudního dvora ve věci C-27/76 *United Brands Company and United Brands Continental BV v Commission* [1978] ECR 207, odst. 66, 67.

⁷³ Viz Pokyny k prioritám Komise oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele, Úř. věst. 2009/C 45/02, bod 12.

⁷⁴ Viz zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ Srov. rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 25. listopadu 2013, č. j. ÚOHS-S549/2013/VZ-23025/2013/522/LKo, potvrzené rozhodnutím předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 8. prosince 2014, č. j. ÚOHS-R409/2013/VZ-25973/2014/323/BRy. Posledně uvedené rozhodnutí bylo napadeno žalobou Krajského soudu v Brně. Řízení je vedeno pod sp. zn. 29 Af 11/2015.

5.2 SOUTĚŽ NA TRHU

5.2.1 VÝROBA TEPLA

V oblasti výroby tepla se jeví problematické zejména posouzení dominantního postavení výrobců tepla kogeneračních zdrojích a systémech *power to heat*. Kogenerační výrobní elektrárny a tepla (dále také „KVET“) lze pro tyto účely rozlišit na zařízení s vysokou účinnou KVET zařízení, která podmínku vysokou účinnou KVET nesplňují. Výrobce v rámci každé ze skupin volí obchodní strategii, zda má většinu zisků z provozu zařízení tvořit prodej elektrárny nebo tepla.

Provozovatelé zařízení vysokou účinnou KVET se zaměřují zásadně na výrobu elektrárny. Vyšší výrobní náklady ve srovnání s konvenčními zdroji mohou být kompenzovány formou zelených bonusů.⁷⁷ Podpora elektrárny vyrobené ve vysokou účinnou KVET je podmíněná dodávkou užitečného tepla.⁷⁸ tomto obchodním modelu je zájmem výrobce zvýšení výroby tepla za účelem zvýšení výroby elektrárny v režimu podpory.

Zaměření ziskovosti výroby elektrárny nebo tepla je naopak v případech KVET, které nesplňují podmínku vysokou účinnou výroby, podmíněno dalšími okolnostmi. Zejména dříve budovaná teplotárenská zařízení jsou orientována

⁷⁶ Komparativně lze odkázat na rozhodnutí německého soutěžního úřadu (*Bundeskartellamt*) ze dne 21. listopadu 2011, sp. zn. B 10-17/11. Příklad se týkal uzavření koncese na plynárenskou infrastrukturu v obci Markkleeberg. Německé právo v oblasti zadávání veřejných zakázek se na případ neaplikovalo. Obec nabízející užívání a požívání svou energetickou infrastrukturu se účastní hospodářské soutěže. V daném případě měl německý soutěžní úřad za to, že město disponovalo na relevantním trhu dominantním postavením. Podle *Bundeskartellamt* se město dopustilo zneužití dominantního postavení. *Bundeskartellamt* rozhodl o schválení závazků města ve prospěch obnovy účinné hospodářské soutěže. Závěr dominantním postavením města na relevantním trhu potvrdil v případě obcí Heiligenhafen a Berkenthin německý nejvyšší soud v rozsudcích ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. KZR 65/12 KZR 66/12. Z recentní rozhodovací praxe viz rozhodnutí *Bundeskartellamt* ve věci obce Titisee-Neustadt ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. B8-175/11.

⁷⁷ Viz § 8 odst. 2 zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ Podle § 2 písm. h) zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, se užitečným teplem rozumí teplo vyrobené v procesu KVET k uspokojování poptávky po teple chlazení, která nepřekračuje potřeby tepla nebo chlazení a která by byla za tržních podmínek uspokojována jinými procesy výroby energie než KVET.

primárně na výrobu tepla. Výroba elektřiny představuje dodatečný zdroj příjmu. Obdobná může být situace u bývalých elektráren nižší účinností výroby elektřiny, které jsou provozovány v teplárenském režimu. Naopak dodávka odpadního tepla z výroben elektřiny s vysokým instalovaným elektrickým výkonem může pro tyto zdroje představovat dodatečný zdroj příjmu. uvedený model půjde zejména v případě zařízení vyrábějících elektřinu nezávisle na dodávkách tepelné energie.

Výroba tepla ve zdrojích KVET způsobuje komplikace s příležitým vymezením věcně relevantního trhu. V rámci pojednání definici výrobkově relevantního trhu proto autor dospívá k závěru, že je vhodnější vymezit tyto trhy úžeji výrobou tepla. Výše uvedené specifikum KVET však nelze podle jeho názoru zcela pominout. Posouzení dominance na relevantním trhu není mechanickou aplikací kritérií ukotvených v teorii a praxi soutěžního práva. Podle Komise je třeba při uplatňování obecných zásad posuzování dominantního postavení přihlídnout také ke zvláštním skutečnostem okolnostem jednotlivého případu.⁷⁹ Tato obecná zásada nachází uplatnění rovněž v případech KVET.

5.2.2 ROZVOD TEPLA

V oblasti rozvodu tepla se při definici dominantního postavení vzhledem k jeho zásadní povaze přirozeného monopolu neobjevují významnější problémy. V konkrétním případě může být ale nezbytné posoudit soutěžní vztah provozovatelů jednotlivých částí rozvodného tepelného zařízení. Bude se jednat spíše výjimečné případy, kdy lze například zajistit rozvod tepla do města více než jedním tepelným napáječem.

5.2.3 DODÁVKA TEPLA

Velkoobchodní trhy dodávek tepelné energie determinují fyzikální vlastnosti tepla a vázanost na rozvodné tepelné zařízení. Přes provozování systémů centrálního zásobování teplem několika osobami zůstává počet účastníků na jednotlivých úrovních trhu limitován. Na úrovni primárního,

⁷⁹ Viz Pokyny k prioritám Komise v oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele, Úř. věst. 2009/C 45/02, bod 8.

sekundárního a terciárního relevantního trhu dodávek tepla je proto třeba zkoumat, jaký vliv má na postavení soutěžitele na trhu vyrovnávací kupní síla jeho odběratele. V případě primárního trhu je výrobce tepla nezbytné zohlednit výrobu tepla v režimu KVET.

Na maloobchodních trzích s teplem se praxe potýká zejména s posouzením bariér rozšíření činnosti skutečných konkurentů nebo vstupu potenciálních konkurentů na trh.⁸⁰ Může se jednat překážky fyzické, finanční nebo právní.

Při analýze možnosti změny dodavatele tepla je třeba zvážit, zda lze dodávky tepla prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení nahradit individuálním zdrojem tepla. Změna způsobu vytápění vyžaduje posoudit dostupnost dodávky primárního zdroje energie. Soutěžní autorita proto zkoumá věcnou a geografickou dostupnost primárního zdroje pro dotčeného zákazníka.⁸¹

Nebrání-li změně způsobu vytápění fyzické překážky dodávek primárního paliva, posoudí se existence finančních bariér. Vybudování individuálního zdroje tepla je spojeno s poměrně vysokými investičními náklady. Finanční náklady na změnu způsobu vytápění zahrnují zejména náklady na odpojení od rozvodného tepelného zařízení,⁸² investiční náklady na instalaci individuálního zdroje tepla a související administrativní náklady. Náklady spojené odpojením od rozvodného tepelného zařízení tvoří jednorázové náklady spojené s odpojením, a to především technický návrh realizace odpojení, výkopové práce, vypuštění rozvodů, zaslepení potrubí, demontáže armatur a měřicích zařízení, hodnota ztracené teplotnosné látky, tlakové zkoušky, terénní úpravy, vyregulování soustavy po odpojení zákazníka, případně další náklady obdobného typu, pokud skutečně vznikly. Do uvedených nákladů se nezahrnuje změna ekonomické situace dodavatele tepla

⁸⁰ Viz BISHOP, Simon; WALKER, Mike. *The Economics of the EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*. 2. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2010. 832 s. IBSN 0-421-83000-X. s. 205 a násl.

⁸¹ Ve vztahu k možnostem nahrazení dodávek ze systému centrálního zásobování teplem výrobou tepla v individuálních plynových zdrojích viz rozhodnutí Komise ve věci č. 4064/89 *Gaz de France/Bewag/Gasag* ze dne 20. ledna 1999, odst. 27–31.

⁸² Viz § 77 odst. 5 EnerZ.

způsobená odpojením zákazníka.⁸³ Investice vynaložené výrobcem nebo držitelem licence na rozvod tepelné energie do výroby tepla nebo rozvodného tepelného zařízení nejsou součástí nákladů spojených odpojením od rozvodného tepelného zařízení.⁸⁴

V případě, že zákazník vynaložil náklady na pořízení tepelné přípojky nebo předávací stanice, které nelze po jeho odpojení pro realizaci dodávky tepla dále využívat, je nezbytné zahrnout hodnotu těchto zařízení do investičních nákladů na změnu způsobu vytápění. Naopak nevynaložil-li zákazník zejména při výstavbě objektu náklady na zajištění vytápění objektu, je nutné uvedenou skutečnost zohlednit.⁸⁵ Z ekonomického pohledu tvoří v popsaném případě investiční náklady na pořízení individuálního zdroje tepla zejména náklady kapitálu.

Při zvažování možnosti změny dodávky tepla je třeba současně posoudit, zda na relevantním trhu působí nebo na něj může vstoupit jiný soutěžitel, který ponese náklady na pořízení individuálního zdroje tepla namísto zákazníka.

Samostatnou skupinu bariér rozšíření činnosti nebo vstupu na trh tvoří právní překážky. pohledu změny způsobu vytápění objektu představují tyto překážky zejména: (a) povinnost využít pro vytápění teplo ze soustavy zásobování tepelnou energií nebo zdroje, který není stacionárním zdrojem,⁸⁶ (b) podmíněnost souladem s územní energetickou koncepcí,⁸⁷ a (c) posouzení možnosti udělení vícero licence pro stejné vymezené území.⁸⁸ Závěr o tom, že soutěžitel je schopen chovat se ve značné míře nezávisle na ji-

⁸³ Před novelou EnerZ zákonem č. 131/2015 Sb. srov. BOUŠOVÁ, Ivanka et al. *Energetická legislativa kostce 3. Komentář k energetickému zákonu, zákonu o hospodaření energií a zákonu podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie včetně prováděcích předpisů k těmto zákonům*. aktual. vyd. Praha: Done, c2009. 879 s. ISBN 978-80-903114-4-2. s. 152 a 153.

⁸⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2014, sp. zn. 33 Cdo 4273/2013. Viz také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2004, sp. zn. 25 Cdo 2206/2003.

⁸⁵ Bez zajištění vytápění objektu nelze klimatických podmínkách České republiky objekt celoročně řádně užívat.

⁸⁶ Srov. § 16 odst. 7 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁷ Srov. § 77 odst. 5 věta první EnerZ.

⁸⁸ Srov. § 8 odst. 3 EnerZ.

ných soutěžitelích nebo spotřebitelích, je založen na posouzení faktických možnostech chování soutěžitele na relevantním trhu. Pojem právní překážky rozšíření činnosti nebo vstupu na trh nelze tohoto důvodu interpretovat formalisticky, ale pouze s ohledem na praktickou aplikaci příslušné právní normy.

Nejvyšší správní soud k povinnosti využití tepla ze soustavy zásobování tepelnou energií uvedl, že podle dotčené právní normy posuzují státní orgány primárně vliv navrhované změny způsobu vytápění na kvalitu ovzduší, nikoli její technickou proveditelnost a ekonomickou přijatelnost.⁸⁹ ochraně uvedeného veřejného zájmu jsou povolány příslušné orgány státní správy. Držitel licence na výrobu nebo rozvod tepla se nemůže podle Nejvyššího správního soudu domáhat ochrany tohoto veřejného zájmu v soudním řízení.⁹⁰ Krajský soud v Ústí nad Labem v této souvislosti jako *obiter dictum* uvedl, že smyslem účastenství držitele licence ve stavebním řízení má být ochrana jeho věcných práv nemovitosti v důsledku umístění jeho rozvodného tepelného zařízení, případně vlastnických práv k němu. Účelem účastenství není ve smyslu citovaného rozhodnutí ochrana jeho podnikatelských záměrů, ekonomických zájmů a dosavadních investic, včetně investic do rekonstrukce části rozvodného tepelného zařízení.⁹¹ Držitel licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie není podle soudu oprávněn vznášet ve správním nebo následném soudním řízení proti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto povolení změny způsobu vytápění v rozporu s územní energetickou koncepcí, námitky týkající se ochrany veřejného zájmu.⁹²

Dále je třeba zkoumat, zda existuje překážka vydání licence na výrobu a rozvod tepla na území totožném vymezeným územím konkurenčního do-

⁸⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. března 2007, sp. zn. 1 As 16/2006. Uvedené závěry přijal Nejvyšší správní soud ve vztahu k § 3 odst. 8 zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění pozdějších předpisů. S odkazem na dikci ustanovení interpretovaného rozsudku, odůvodnění rozsudku a text současné právní úpravy lze mít za to, že uvedené závěry nebyly přijetím nové právní úpravy překonány.

⁹⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. dubna 2014, č. j. 5 As 91/2013 – 50, odst. 39, 45.

⁹¹ Viz rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem v rozsudku ze dne 2. dubna 2013, č. j. 59 40/2012 – 46, s. 21, 22.

davatele tepla. Pojem vymezené území používá energetický zákon ve vztahu k distribuci elektřiny, plynu nebo rozvodu tepelné energie. Pro držitele licence na výrobu tepla se vymezené území nestanoví. V licenci na výrobu tepelné energie se určí provozovna.⁹³

Vymezeným územím se v oblasti rozvodu tepelné energie rozumí území, na němž držitel licence na rozvod tepelné energie vykonává licencovanou činnost.⁹⁴ Podle energetického zákona lze na každé výrobní nebo rozvodné zařízení vydat pouze jednu licenci.⁹⁵ Zákaz udělení licence na výrobu tepelné energie ve stejné lokalitě výroby tepla (provozovny) nebo rozvod tepla ve stejném vymezeném území energetický zákon nestanoví. Podle vyhlášky podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích⁹⁶ se v žádosti o udělení licence na výrobu nebo rozvod tepla provozovna nebo vymezené území podrobně identifikuje. Provozovna se žádosti o udělení licence na výrobu tepla určí zejména názvem obce, případně její části a názvem ulice, číslem popisným a orientačním, bylo-li přiděleno, poštovním směrovacím číslem, názvem číselným kódem katastrálního území. Návrh vymezeného území rozvodného tepelného zařízení se v jednotlivých případech liší od specifikace zákresem souvislého území, ve kterém má být činnost vykonávána, do kopie katastrální mapy nebo její zvětšeniny až po určení parcelními čísly pozemků.⁹⁷ Rozhodnutí Energetického regulačního úřadu o udělení licence obsahuje seznam provozoven nebo seznam vymezených území či specifikaci rozvodných zařízení, pro něž se licence uděluje.

Z dlouhodobé ustálené praxe Energetického regulačního úřadu vyplývá, že v licencích je vymezené území geograficky specifikováno zásadně ná-

⁹² Podle výkladu Ministerstva pro místní rozvoj nelze do územně plánovací dokumentace včlenit požadavek na povinné připojení k soustavě zásobování tepelnou energií. Požadavek na povinné připojení k soustavě zásobování tepelnou energií nemůže obsahovat ani územní energetická koncepce (srov. *Odpojování od centralizovaného zásobování teplem. Metodická pomůcka odboru stavebního řádu MMR*. Stavebně správní praxe – příloha časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*. 2012. roč. XV, č. 1. ISSN 1212-0855. s. 3–9.).

⁹³ Viz § 7 odst. 8 EnerZ.

⁹⁴ Viz § 2 odst. 1 písm. a) EnerZ.

⁹⁵ Viz § 8 odst. 3 EnerZ.

⁹⁶ Viz vyhláška č. 426/2005 Sb., podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ Srov. § 5 a § 6 citované vyhlášky.

zvem a číselným kódem katastrálního území. Z rozhodnutí udělení licence nelze dovozovat, že držitel licence je oprávněn působit a skutečně působí na území celého katastrálního území, které je v něm uvedeno. Je třeba zdůraznit, že licence se uděluje na určité energetické zařízení, nikoli na geografické území. Geografická specifikace vymezeného území plní zejména informační funkci o jeho zeměpisném umístění.⁹⁸ jednom katastrálním územím uvedeném v licenci může být současně uděleno několik licencí stejného druhu.^{99, 100}

Výstavba výroby tepla vyžaduje v omezeném okruhu případů závazné stanovisko Státní energetické inspekce.^{101, 102} Výstavba rozvodného tepelného zařízení uvedenému omezení nepodléhá. Energetický regulační úřad není oprávněn odmítnout udělení licence na výrobu nebo rozvod tepelné

⁹⁸ Z důvodu snížení administrativní náročnosti oznamuje podle § 9 odst. 1 EnerZ držitel licence na rozvod tepelné energie Energetickému regulačnímu úřadu souhrnné změny jím provozovaných energetických zařízení za uplynulý kalendářní rok nově vybudovaných energetických zařízení, získaných energetických zařízení nebo energetických zařízení, která přestal využívat pro svoji licencovanou činnost, a to včetně odstraněných energetických zařízení, pokud se nacházejí na jeho vymezených územích, nejpozději do 30. dubna v rámci regulačních výkazů.

⁹⁹ Uvedené závěry lze názorně demonstrovat na vztahu vymezených území společností zajišťujících distribuci elektřiny na regionální a lokální úrovni. Regionální distribuční společnosti vykonávají činnost distribuce elektřiny mnoha případech na celém katastrálním území, v jehož rámci je specifikováno vymezené území lokální distribuční společnosti.

¹⁰⁰ Jako výlučné jsou vydávány pouze licence na přenos elektřiny, přepravu plynu a činnosti operátora trhu, a to na celé území České republiky (§ 4 odst. 2 EnerZ).

¹⁰¹ V případě výroby tepla celkovém tepelném příkonu nad 20 MW vydává Státní energetická inspekce závazná stanoviska. Při pořizování politiky územního rozvoje a územní plánovací dokumentace, pokud se umísťují výroby tepla o celkovém tepelném příkonu nad 20 MW je Státní energetická inspekce dotčeným orgánem státní správy (§ 13 odst. 2 a 3 zákona č. 406/2000 Sb., hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů).

¹⁰² Komparativně lze odkázat na právní úpravu v tepelné energetice ve Slovenské republice. Podle § 12 odst. 1 zákona č. 657/2004 Z. z., o tepelnej energetike, ve znění pozdějších předpisů, lze uskutečnit výstavbu soustavy zásobování tepelnou energií nebo její části s celkovým tepelným výkonem 10 MW více pouze na základě osvědčení o souladu připravované výstavby soustavy zásobování tepelnou energií nebo její části s Energetickou politikou Slovenské republiky. Osvědčení vydává Ministerstvo hospodářství a je závazné. Podle odstavce 3 citovaného paragrafu Ministerstvo osvědčení nevydává, pokud by se tím snížil odběr tepla existujícího účinného centralizovaného zásobování teplem a jsou současně splněny další podmínky. Obdobná pravidla platí pro povolování výstavby na základě závazného stanoviska obce pro výstavbu tepelných zařízení s celkovým instalovaným tepelným výkonem od 100 kW včetně do 10 MW (§ 12 odst. 8 a 9 citovaného zákona).

energie z důvodu ochrany produkční efektivity existujících energetických zařízení (*productive efficiency*).¹⁰³ Podmínění činnosti výroby rozvodu tepelné energie udělením licence nepředstavuje absolutní překážku výstavby a provozu zařízení na výrobu a rozvod tepla v katastrálním území, kde uvedenou činnost vykonává jiný podnik.

V rámci problematiky vyrovnávací kupní síly lze zdůraznit relativně nízký počet zákazníků. Zákazníky jsou na maloobchodním trhu osoby odebírající teplo pro vlastní spotřebu, společenství vlastníků, bytová družstva významní vlastníci objektů spotřeby, kteří teplo jiným osobám dále rozúčtovávají. Dodávka tepla prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení je spojena s vysokým podílem fixních nákladů. Z ekonomického hlediska tato skutečnost spolu s omezeným počtem účastníků trhu zakládá relativně vyšší kupní sílu jednotlivého zákazníka.

6. PŘÍSTUP TŘETÍ STRANY ROZVODNÉMU TEPELNÉMU ZAŘÍZENÍ

Soutěžitel v dominantním postavení se může odmítnutím přístupu k nezbytné infrastruktuře dopustit jeho zneužití. Sektor tepelné energetiky není podřízen pravidlům o odděleném výkonu jednotlivých činností (*unbundling*), které se uplatňují na trhu elektřinou a plynem.¹⁰⁴

Teplárenství je v České republice podrobena specifické úpravě energetického zákona. Podřízenost osoby sektorové regulaci vykonávané Energetickým regulačním úřadem pravomoc Úřadu pro ochranu hospodářskou

¹⁰³ Produkční efektivity slouží zamezení vstupu nového soutěžitele do hospodářského odvětví, jehož výsledkem je duplikace fixních nákladů nebo vstupu soutěžitelů, kteří nenabízejí na trhu nové výrobky nebo výrobní technologie a vstupují na trh za účelem dodávek zboží nebo služby pouze nejvíce ziskové skupině spotřebitelů (tzv. *cream-skimming*) [Blíže viz DECKER, op. cit., s. 45, 47–49.].

¹⁰⁴ K diskuzi o potřebě unbundlingu v tepelné energetice komparativně viz Protimonopolný úřad Slovenskej republiky. *Štúdia fungovaní a problémoch v sektore tepelného hospodárstva v SR so zameraním na systémy CZT pohľadu Protimonopolného úradu SR*, s. 10, 11. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/> (cit. 2015-04-21); Bundeskartellamt. *Stellungnahme des Bundeskartellamts zum Regierungsentwurf zur 8. GWB-Novelle*. 22. červen 2012, s. 23 a násl. Dostupné z: <http://www.bundeskartellamt.de/> (cit. 2015-04-21); Bundeskartellamt. *Abschlussbericht Sektoruntersuchung Fernwärme. Zpráva podle § 32e GWB*. srpen 2012, odst. 277 a násl. Dostupné z: <http://www.bundeskartellamt.de/> (cit. 2015-04-21).

soutěž podle rozhodnutí ve věci *RWE Transgas, a.s.*,¹⁰⁵ nevylučuje.¹⁰⁶ Energetický zákon nelze považovat ve vztahu k ZOHS za zvláštní právní úpravu.¹⁰⁷ Sektorový regulátor energetice je nadán pravomocí k podpoře hospodářské soutěže v energetických odvětvích.¹⁰⁸ Pravomoc soutěžního úřadu zahrnuje její podporu a ochranu.¹⁰⁹ Podpora hospodářské soutěže je činnost směřující do budoucna. Ochrana zahrnuje možnost *ex post* hodnotit minulé děje, napravovat jejich následky a povolávat jejich původce k odpovědnosti.

Rozsah působnosti sektorového regulátora a soutěžní autority se liší. Sankční pravomoc soutěžního úřadu je ve srovnání se sektorovým regulátorem podstatně širší. Soutěžní úřad je nadán pravomocí ke komplexní ochraně hospodářské soutěže, zatímco činnost Energetického regulačního úřadu se omezuje na její podporu. Závěry Nejvyššího správního soudu rozhodnutí *RWE Transgas* jsou v souladu s pozdějšími rozhodnutími Soudního dvoru ve věci *Deutsche Telekom*.¹¹⁰ Podle soudu se právo na ochranu hospodářské soutěže aplikuje i případně, kdy sektorová regulace zachovává možnost hospodářské soutěže, kterou mohou podniky samostatným jednáním vyloučit, omezit nebo narušit.^{111, 112}

S potřebou současné citlivé aplikace sektorové regulace a soutěžního práva v energetických odvětvích se nelze než ztotožnit. české aplikační praxi zůstává ale dosud nevyřešena otázka, zda může národní právo na

¹⁰⁵ Viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. prosince 2007, č. j. Komp 3/2006-511.

¹⁰⁶ K rozhodovací praxi ve Slovenské republice viz komparativně ORŠULOVÁ, Andrea. *(Ne)končiaci diskusia nad slovenskou rozhodovacou praxou: vymedzenie právomocí hranice sektorového regulátora súťažnej autority*. Antitrust. roč. 2010, č. 2. ISSN 1804-1183. s. 17–21 nebo z recentní rozhodovací praxe viz rozhodnutí Rady Protimonopolního úřadu Slovenské republiky ze dne 29. června 2012, č. 2012/DZ/R/2/030, odst. 28.

¹⁰⁷ K povaze sektorové regulace jako *lex specialis* k soutěžnímu právu viz BERGH, Caroline van den. In TALUS, Kim et al. (eds.). *EU Energy Law and Policy Issues. Volume 3*. Cambridge: Intersentia, 2012, 395 s. ISBN 978-1-78068-048-4. s. 191–193.

¹⁰⁸ Srov. § 17 odst. 4 EnerZ.

¹⁰⁹ Srov. § 1 odst. 1 zákona č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ Viz rozhodnutí Soudního dvoru ve věci T-271/03 *Deutsche Telekom Commission* [2008] ECR II-477, a C-280/08P *Deutsche Telekom v Commission* [2010] ECRI-9555, [2010] 5 CMLR 1485.

¹¹¹ Tamtéž, T-271/03, odst. 106–120, a C-280/08P, odst. 80–90.

ochranu hospodářské soutěže sloužit také jako nástroj pro liberalizaci trhů nad rámec úpravy sektorové regulace.^{113, 114} V situaci, kdy není vztah energetického zákona a ZOHS detailněji upraven, lze argumentovat ve prospěch každého z řešení. Za uvedených podmínek představuje následující text analýzu potenciální aplikace doktríny *essential facilities*¹¹⁵ na trhy zásobování teplem České republiky.

6.1 ROZHODOVACÍ PRAXE

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže připustil možnost přístupu třetí strany na trh dodávek tepla na základě práva na ochranu hospodářské soutěže v rozhodnutí *Dalkia Morava*. Úřad v rozhodnutí uvedl, že ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) ZOHS umožňuje nezávislému výrobcí tepla dodávat prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení provozovaného jinou oso-

¹¹² Ke srovnání rozhodovací praxe orgánů Evropské unie ve Spojených státech amerických viz např. MONTI, Giorgio. *Managing the Intersection of Utilities Regulation and EC Competition Law*. Competition Law Review. roč. 4, č. 2. s. 121–145.; ARENA, Amedeo. *The Relationship between Antitrust and Regulation in the US and the EU: Can Legal Tradition account for the Differences?* Cambridge Journal of International and Comparative Law. roč. 3 (2014), č. 2. s. 330–356.

¹¹³ Komparativně lze odkázat na německé rozhraničení působnosti sektorové úpravy v elektroenergetice a plynárenství na straně jedné a národního práva na ochranu hospodářské soutěže na straně druhé. Vztah obou oblastí upravují § 130 odst. 3 Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen in der Fassung der Bekanntmachung vom 26. Juni 2013 (BGBl. S. 1750, 3245) a § 111 odst. 1 Energiewirtschaftsgesetz vom 7. Juli 2005 (BGBl. I S. 1970, 3621). Podle citované úpravy se přístup k elektrizační plynárenské soustavě řídí sektorovou regulací, nad jejíž aplikací bdí sektorový regulátor (*Bundesnetzagentur*). Oblast výroby a dodávky elektřiny a plynu podléhá úpravě zákona o ochraně hospodářské soutěže, unijním soutěžním předpisům kompetencím soutěžního úřadu. Trh zásobování teplem není v Německu *ex ante* regulován.

¹¹⁴ K diskuzi o podřízení potenciálně konkurenčních činností v síťových odvětvích sektorové regulaci viz např. NEWBERY, David. *The Relationship between Regulation and Competition Policy for Network Utilities*. Dostupné z: <http://www.eprg.group.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2008/11/eprg0611.pdf> (cit. 2015-04-22).

¹¹⁵ Pojem *essential facilities* označuje zejména infrastrukturu, kterou nelze technických, environmentálních nebo ekonomických důvodů duplikovat a pokud je přístup k ní nezbytný pro vstup nových soutěžitelů na dolní (odběratelské) trhy (*downstream markets*). Vyjma energetického sektoru jsou typickými příklady uvedeného konceptu letiště, námořní přístavy, účastnické vedení v telekomunikacích (*local loop*). Koncept *essential facilities* se nevztahuje pouze na infrastrukturu, ale může se týkat například informací nezbytných k vstupu na dolní (odběratelské) trhy [viz JONES, Christopher, op. cit., s. 282.].

bou teplo zákazníkům na maloobchodním trhu s teplem.¹¹⁶ detailnějšímu posouzení uvedeného řešení se Úřad nevyjádřil.

Slovenský soutěžní úřad aplikaci doktríny *essential facilities* ve věci *Cofely* s odkazem na sektorovou právní úpravu v odvětví a praxi regulačního úřadu odmítl.¹¹⁷

Německý soutěžní úřad přístup třetích stran do rozvodného tepelného zařízení souladu s doktrínálními závěry¹¹⁸ připouští.¹¹⁹ Výroba tepla je optimalizována jeho spotřebě v zásobovaném území. Přístup třetí strany k rozvodnému tepelnému zařízení bude mít proto podle německé soutěžní autority výjimečnou povahu.

Žádný uvedených soutěžních úřadů se ale dosud uvedenou problematikou v konkrétním řízení nezabýval.

6.2 SEKTOROVÁ REGULACE A ESSENTIAL FACILITIES

Přístup třetí strany k rozvodnému tepelnému zařízení je podle sektorové úpravy omezený. Držitel licence na rozvod tepelné energie je povinen vykupovat teplo vyrobené obnovitelných zdrojů a za tím účelem umožnit připojení výroby tepla k rozvodnému tepelnému zařízení za stanovených podmínek zákonem o podpoře obnovitelných zdrojů¹²⁰ (*single buyer model*).¹²¹

Povinnost výkupu se vztahuje pouze na množství tepla, které neohrozí spolehlivý bezpečný provoz dotčené soustavy zásobování tepelnou energií nebo její části. Povinný výkup tepla nesmí omezit využití obnovitelných

¹¹⁶ Viz sub 62, s. 7–9.

¹¹⁷ Viz sub 23, s. 42 a 43.

¹¹⁸ Viz KÖRBER, op. cit.

¹¹⁹ Viz Bundeskartellamt. *Stellungnahme des Bundeskartellamts zum Regierungsentwurf zur 8. GWB-Novelle*. 22. červen 2012, s. 23 a násl. Dostupné z: <http://www.bundeskartellamt.de/> (cit. 2015-04-21). Je třeba zdůraznit, že na rozdíl od českého slovenského teplotářství není německý trh zásobování teplem podroben sektorové regulaci.

¹²⁰ Viz zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „POZE“).

¹²¹ Naopak držitel licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie má za stanovených podmínek kontraktační povinnost uzavřít smlouvu dodávce tepla, pokud o ni oferent požádá (§ 76 odst. 1 EnerZ).

zdrojů v jiném zdroji tepelné energie připojeném k rozvodnému tepelnému zařízení.

Držitel licence na rozvod tepla je oprávněn připojení výroby tepla a výkupu tepla od nezávislého výrobce odmítnout, pokud není výrobcem tepla držitelem licence podle energetického zákona nebo pokud je rozvodné tepelné zařízení součástí účinné soustavy zásobování tepelnou energií. Povinnost výkupu tepla nevzniká také, pokud by tím došlo ke zvýšení celkových nákladů na pořízení tepla pro stávající odběratele držitele licence na rozvod tepelné energie, nebo pokud parametry teplotnosné látky neodpovídají parametrům rozvodným tepelným zařízením soustavy zásobování tepelnou energií v místě připojení.¹²² Držitel licence na rozvod tepelné energie není povinen vykupovat teplo nebo umožnit přístup výrobce do rozvodného tepelného zařízení pro teplo, které nepochází z obnovitelných zdrojů.¹²³

Soudní dvůr vytvořil v rozhodnutí ve věci *Bronner*¹²⁴ test pro posouzení, zda odmítnutí přístupu nezbytné infrastruktury představuje zneužití dominantního postavení. Podle soudu musí (a) odmítnutí přístupu vést pravděpodobně k vyloučení veškeré soutěže na trhu; (b) přístup soutěžitele k nezbytné infrastruktury je nepostradatelný k jeho působení na trhu neexistuje k němu žádný skutečný ani potenciální substitut; a (c) odmítnutí přístupu nelze objektivně ospravedlnit.¹²⁵ Soudní dvůr dále dovodil, že o nezbytnou

¹²² Srov. § 27 odst. 1 a 2 POZE.

¹²³ Podle úpravy § 33 zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání o výkonu státní správy v energetických odvětvích a Státní energetické inspekci ve znění zákona č. 83/1998 Sb. existovala povinnost výkupu tepla z kombinované výroby tepla a elektřiny, tepla získaného jako vedlejší produkt při technologických procesech.

¹²⁴ Viz rozhodnutí ve věci C-7/97 *Oscar Bronner GmbH & Co KG v Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag GmbH & Co KG, Mediaprint Zeitungsvertriebsgesellschaft mbH & Co KG a Mediaprint Anzeigengesellschaft mbH & Co KG* [1998] ECR I-7791, odst. 41.

¹²⁵ V rozhodnutí ve věci *IMS* Soudní dvůr dále uvedl, že podmínkou aplikace doktríny *essential facilities* je také skutečnost, že odmítnutí přístupu brání uvedení nového produktu na trh {rozhodnutí ve věci C-418/01 *IMS Health GmbH & Co OHG v NDC Health GmbH & Co KG* [2004] ECR-I 5039, odst. 49.}. Uvedené kritérium je nutno omezit na aplikaci v případech nehmotných statků a práva duševního vlastnictví. oblasti energetických odvětví lze mít za to, že se uvedené kritérium neaplikuje (viz KOTLOWSKI, Alexander. *Third-party Access Rights in the Energy Sector: A Competition Law Perspective*. Utilities Law Review. roč. 16, č. 3. ISSN 1099-1808. s. 107, 108.).

infrastrukturu se nejedná, pokud existují ve vztahu předmětnému zařízení alternativní výrobky nebo služby, a to i v případě, že jsou méně výhodné. aplikaci doktríny nepostačuje, že duplikace zařízení je složitá. Duplikace zařízení musí být neodůvodněná.¹²⁶ Doktrínu *essential facilities* tudíž nelze aplikovat, pokud existuje k zařízení alternativní řešení, a to i případě, že uvedená alternativa způsobuje znevýhodnění v hospodářské soutěži.

Klasifikace zařízení jako *essential facility* nevyžaduje, aby se jednalo o monopol. Porušení práva na ochranu hospodářské soutěže se v případě odmítnutí přístupu k nezbytné infrastruktuře může dopustit soutěžitel v dominantním postavení. K posouzení, zda zařízení představuje *essential facility* či nikoli je třeba přistupovat každém případě individuálně. Při tomto hodnocení se vychází z vymezení relevantního trhu.

Sektorová právní úprava a předpisy o ochraně hospodářské soutěže vedou při stanovení podmínek přístupu třetích stran energetické soustavy k liberalizaci trhu s tepelnou energií. *Ex ante* úprava přístupu třetí strany k energetické soustavě zajišťuje plnění uvedeného cíle pohledu sektorové regulace, zatímco doktrína *essential facilities* z hlediska ochrany hospodářské soutěže. Sektorová regulace představuje specifickou a specializovanou právní úpravu s cílem otevření energetických trhů. Úloha práva na ochranu hospodářské soutěže je užší neobsahuje specializované nástroje regulace přístupu do soustavy. Jejím cílem je zejména *ex post* identifikovat a ukončit jednání zakládající zneužití dominantního postavení.¹²⁷ Soutěžně-právní praxe přistupuje k zohledňování jiných hodnot než ochrany svobody soutěže zdrženlivě.

Na rozdíl od trhu s elektřinou plynem je sektorová regulace v teplárenství založena na povinném výkupu tepelné energie. Úroveň liberalizace dodávek tepla prostřednictvím rozvodného tepelného zařízení nedosahuje stупeň otevření trhu v elektroenergetice a plynárenství. Podle důvodové

¹²⁶ Viz rozhodnutí ve věci C-418/01 *IMS Health GmbH & Co OHG v NDC Health GmbH & Co KG* [2004] ECR-I 5039, odst. 28.

¹²⁷ Viz DIATHESOPOULOS, Michael D. *Competition Law and Sector Regulation in the European Energy Market after the Third Energy Package: Hierarchy and Efficiency*. University of Cambridge Faculty of Law Research Paper, s. 40, 41. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=2026607> (cit. 2015-05-17).

zprávy právní úpravě zavádějící povinnost výkupu tepla¹²⁸ je účelem uvedené povinnosti šetření primárních zdrojů energie a ochrana životního prostředí. V případě elektroenergetiky a plynárenství je účelem sektorové regulace naopak liberalizace trhu. Vztah sektorové právní úpravy přístupu třetích stran energetické soustavy a práva na ochranu hospodářské soutěže na jedné straně v teplárenství a na druhé straně elektroenergetice a plynárenství nelze z uvedených důvodů srovnávat.

Pro posouzení aplikace doktríny *essential facilities* v tepelné energetice jsou rozhodná první dvě kritéria vymezená rozsudku *Bronner*. Je třeba odpovědět na otázku, zda (a) může odmítnutí přístupu vést pravděpodobně k vyloučení veškeré soutěže na trhu, a (b) zda je přístup soutěžitele k nezbytné infrastruktuře nepostradatelný jeho působení na trhu.

Rozlišují se velkoobchodní a maloobchodní trhy s tepelnou energií. Tepelnou energii vyrobenou v centralizovaném nebo decentralizovaném zdroji považuje autor tohoto článku za stejný produkt. Velkoobchodní trhy tepelnou energií jsou vázány na infrastrukturu rozvodného tepelného zařízení. Odmítnutí přístupu k rozvodnému tepelnému zařízení může zpravidla vést k vyloučení veškeré soutěže na relevantním trhu.¹²⁹ Naopak v oblasti maloobchodních dodávek tepla bude třeba závislosti na možnostech decentralizované výroby tepla v dané lokalitě posoudit, zda odmítnutí přístupu do rozvodného tepelného zařízení za účelem dodávek tepla zákazníkům může potencionálně vyloučit na trhu veškerou soutěž, tj. zda vstup a působení na trhu umožňuje v daném případě výroba tepla individuálním zdroji tepla.¹³⁰

Doktrína *essential facilities* je z pohledu soutěžního práva aplikovatelná rovněž na trzích s tepelnou energií. Právní úprava v energetice předpisy

¹²⁸ Viz sněmovní tisk 1113/0 ze dne 16. srpna 1994, vládní návrh zákona podmínkách podnikání a o výkonu státní správy energetických odvětvích (volební období 1992–1996). Dostupné z: <http://www.psp.cz/> (cit. 2015-04-21).

¹²⁹ Aplikace doktríny *essential facilities* v uvedeném případě zajišťuje rozvod tepla rozvodným tepelným zařízením na velkoobchodní úrovni trhu s teplem. Umožňuje střet nabídky a poptávky jednotlivých soutěžitelů. Povinnost umožnit přístup soustavě ale implicitně nezakládá povinnost odběratele na velkoobchodním trhu k výkupu tepla od třetí strany. Případné zneužití dominantního postavení v podobě obecného *refusal to deal* je nutno posoudit nezávisle na aplikaci doktríny *essential facilities*.

soutěžního práva v České republice mají podobu zákona a neexistuje mezi nimi vztah hierarchie. Důsledkem aplikace doktríny *essential facilities* nemůže být z uvedeného důvodu rozpor se sektorovou regulací. Použitelnost doktríny sektoru tepelné energetiky tak může být limitována.

Ke zneužití dominantního postavení odmítnutím přístupu k rozvodnému tepelnému zařízení může dojít zejména při smlouvě o dodávce tepelné energie mezi účastníky velkoobchodních trhů s teplem, jejichž tepelná zařízení nejsou fyzicky bezprostředně propojena.¹³¹ Uvedení účastníci trhu jsou oprávněni uzavřít smlouvu dodávce tepla a držitel licence na rozvod tepla,¹³² propojující jejich licencovaná zařízení je povinen zajistit její rozvod. Kontraktační povinnost držitele licence na rozvod tepla¹³³ ale praktickou aplikaci uvedené konstrukce omezuje na výjimečné okolnosti.

Ve vztahu k aplikaci doktríny *essential facilities* na maloobchodních trzích s teplem je významné vymezení účastníků trhu tepelnou energií.¹³⁴ Pro posouzení možnosti vstupu soutěžitelů na nižší úrovni trhu je pod-

¹³⁰ Centrální a decentrální výroba tepelné energie mohou představovat mezi sebou navzájem plně zastupitelné alternativy způsobu výroby tepla. Na rozdíl od decentrální výroby elektřiny je decentrální výroba tepla schopna plně pokrýt potřeby zákazníka. případě decentrální výroby elektřiny jsou v současnosti schopné podobnou situaci zajistit zpravidla pouze výroby elektřiny s instalovaným výkonem odpovídající maximální příkonu, který zákazník požaduje. Uvedené řešení se objevuje zejména ve velkých průmyslových areálech. V ostatních případech není decentrální výroba elektřiny tepla vzhledem na problémy se skladováním elektřiny srovnatelná. Komise se v minulosti zabývala možností substituce zemního plynu dodávaného prostřednictvím plynárenské soustavy, a zkapalněného zemního plynu (dále jen „LNG“) na velkoobchodních trzích. V případech dostatečné importní kapacity LNG Komise uzavřela, že na velkoobchodních trzích jsou LNG zemní plyn importovaný plynovým potrubím v soutěžním vztahu (viz rozhodnutí Komise IV/M.1573 *Norsk Hydro/Saga* ze dne 5. července 1999, odst. 11; rozhodnutí Komise ve věci COMP/M.4545 *Statoil/Hydro* ze dne 3. května 2007, odst. 14; nebo COMP/M.6477 *BP/Chevron/Eni/Sonangol/Total/JV* ze dne 16. května 2012, odst. 17, 18.). Autorovi tohoto článku není známo rozhodnutí Komise, které by pojednávalo o vymezení maloobchodního trhu se zemním plynem, dodávaným plynárenskou soustavou, ve vztahu ke LNG.

¹³¹ Jako příklad lze uvést nezávislého výrobce tepelné energie v centrálním zdroji tepla, připojeném na primární rozvod tepla. Uvedený výrobce tepelné energie držitel licence na rozvod tepla sekundárními rozvody tepla jsou oprávněni uzavřít smlouvu o dodávce tepla.

¹³² Vzhledem k omezení činnosti dodavatele tepla licencí, z níž je postavení dodavatele odvozeno, lze dovodit, že odběrné místo se musí nacházet na předmětu licencované činnosti (např. na výstupu ze zdroje).

¹³³ Srov. § 76 odst. 1 EnerZ.

¹³⁴ Viz část 3. tohoto článku.

statná zejména definice pojmu dodavatel. Dodavatelem může být výrobce nebo distributor tepelné energie, který dodává tepelnou energii jiné osobě. Vstup osoby, která některou z uvedených podmínek nesplňuje, je vyloučen. Výroba a rozvod tepelné energie jsou licencovanými činnostmi. Rozsah oprávnění je vymezen výrobním nebo rozvodným tepelným zařízením, resp. jeho částí, k němuž se licence uděluje. Pro výkon činnosti dodávky tepla zákon licenci nevyžaduje. Dodavatelem tepla může být jeho výrobce nebo distributor.¹³⁵ uvedené skutečnosti lze dovodit, že výkon činnosti dodavatele je omezen rozsahem příslušné licence. Možnost přímé dodávky tepla zákazníkovi ze strany výrobce v centrálním zdroji tepla přes rozvodné tepelné zařízení jiného soutěžitele je třeba z uvedeného důvodu odmítnout.

7. ZÁVĚR

Trh s tepelnou energií se vyznačuje přes svoji lokální povahu komplikovanou strukturou právních vztahů technických řešení. Při posuzování existence dominantního postavení soutěžitelů, kteří na trhu působí, se aplikuje obecná teorie soutěžního práva.

V rámci věcného vymezení trhu je třeba dbát o striktní rozlišení soutěže o trh soutěže na předmětném trhu. Na účastníky trhu s teplem se na rozdíl od sektoru elektroenergetiky a plynárenství nevztahuje povinnost právního nebo vlastnického oddělení činností. Uvedená skutečnost nebrání pro účely posouzení dominantního postavení vertikálně integrovaného soutěžitele samostatnému vymezení jednotlivých trhů, na nichž soutěžitel působí. Obecně je třeba rozlišovat věcně trh výroby, rozvodu a dodávky tepla. Tepelná energie bez ohledu na formu centralizované nebo decentralizované výroby představuje jediný produkt, který nelze substituovat. oblasti rozvo-

¹³⁵ Podle § 2 odst. 2 písm. c) bodu 1 EnerZ je distributorem osoba, která má vlastnické nebo užívací právo rozvodnému tepelnému zařízení, kterým se tepelná energie dopravuje nebo transformuje a dodává k dalšímu využití jiné fyzické či právnické osobě. Podle doslovného výkladu vymezení dodavatele by jím mohl být současně vlastník i pachtýř rozvodného tepelného zařízení. Pachtýř rozvodného tepelného zařízení je držitelem licence na rozvod tepelné energie. Vlastník přenechal svá užívací požívací práva pachtýřovi a sám není držitelem licence na rozvod tepla. Podle názoru autora tohoto článku je proto třeba vykládat vymezení dodavatele tepelné energie restriktivně, a to tak, že dodavatel může být pouze výrobce nebo držitel licence na rozvod tepelné energie.

du tepelné energie lze identifikovat trhy rozvodu jednotlivými částmi rozvodného tepelného zařízení. V závislosti na charakteru dodávek mezi jednotlivými účastníky trhu rozlišujeme velkoobchodní a maloobchodní trh dodávek tepla.

Při geografické definici trhu autor odmítá vymezení trhů dodávek tepla v závislosti na technickém řešení jednotlivých systémů zásobování teplem. Pro vymezení zeměpisně relevantního trhu je rozhodné obecné kritérium, zda jsou podmínky hospodářské soutěže dané oblasti dostatečně stejnorodé, a zda může být tato oblast odlišena od sousedních zeměpisných oblastí, protože zejména podmínky hospodářské soutěže jsou v těchto oblastech zjevně odlišné.

Hodnocení existence dominantního postavení soutěžitele na trhu s teplem vyžaduje zohlednit, zda se výroba realizuje ve výtopeném režimu nebo zda probíhá procesu kombinované výroby elektřiny a tepla. Teorie soutěžního práva vyžaduje, aby se v rámci uvedeného stádia zhodnotily také možnosti přechodu odběratelů k jinému dodavateli, případně vstup nových soutěžitelů na relevantní trh.

Obecná aplikovatelnost soutěžního práva regulovaných odvětvích umožňuje, že se soutěžitel může dopustit zneužití dominantního postavení odmítnutím přístupu k rozvodnému tepelnému zařízení. Velkoobchodní trhy s tepelnou energií jsou vázány na infrastrukturu rozvodného tepelného zařízení a odmítnutí přístupu ní může proto zpravidla vést k vyloučení veškeré soutěže na relevantním trhu. Naopak u maloobchodních dodávek tepla je třeba důkladně posoudit možnost decentralizované výroby tepla v určité lokalitě. Případě alternativy výroby tepla v individuálním zdroji nelze mít za to, že odmítnutí přístupu k rozvodnému tepelnému zařízení by mohlo vést k vyloučení veškeré soutěže na relevantním trhu.

Z analýzy vyplývá, že pohledu soutěžního práva může doktrína *essential facilities* najít uplatnění také v oblasti tepelné energetiky. V případě vztahů mezi účastníky velkoobchodních trhů s teplem zakotvuje ale sektorová regulace jejich kontraktační povinnost. ohledem na její preventivní působení lze předpokládat, že následná ochrana právem na ochranu hospodářské soutěže se bude omezovat spíše na výjimečné okolnosti. V oblasti malo-

obchodních trhů s teplem limituje možnost dodávek tepla zákazníkům vymezení pojmu dodavatel. Výkon činnosti dodavatele je omezen rozsahem licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie. Alternativu přímé dodávky tepla zákazníkovi například ze strany výrobce v centrálním zdroji tepla přes rozvodné tepelné zařízení jiného soutěžitele je proto třeba důvodu bezrozměrného výkladu právního řádu odmítnout.

8. SEZNAM LITERATURY

- [1] ARENA, Amedeo. *The Relationship between Antitrust and Regulation in the US and the EU: Can Legal Tradition account for the Differences?* Cambridge Journal of International and Comparative Law. roč. 3 (2014), č. 2. s. 330–356.
- [2] BERGH, Caroline van den. In TALUS, Kim et al. (eds.). *EU Energy Law and Policy Issues. Volume 3.* Cambridge: Intersentia, 2012, 395 s. ISBN 978-1-78068-048-4
- [3] BISHOP, Simon; WALKER, Mike. *The Economics of the EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement.* 2. vyd. Londýn: Sweet & Maxwell, 2010. 832 s. ISBN 0-421-83000-X
- [4] BOUŠOVÁ, Ivanka et al. *Energetická legislativa kostce 3. Komentář k energetickému zákonu, zákonu o hospodaření energií a zákonu podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie včetně prováděcích předpisů k těmto zákonům. aktual. vyd.* Praha: Done, c2009. 879 s. ISBN 978-80-903114-4-2. s. 152 a 153.
- [5] Bundeskartellamt. *Stellungnahme des Bundeskartellamts zum Regierungsentwurf zur 8. GWB-Novelle.* 22. červen 2012, s. 23 a násl. Dostupné z: <http://www.bundeskartellamt.de/> (cit. 2015-04-21)
- [6] Bundeskartellamt. *Abschlussbericht Sektoruntersuchung Fernwärme. Zpráva podle § 32e GWB.* srpen 2012, odst. 277 a násl. Dostupné z: <http://www.bundeskartellamt.de/> (cit. 2015-04-21)
- [7] CAMERON, Peter D. *Competition in Energy Markets.* 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 708 s. ISBN 978-0-19-928297-5
- [8] DECKER, Christopher. *Modern Economic Regulation. An Introduction to Theory and Practice.* 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 611 s. ISBN 978-1-107-69906-9
- [9] DIATHESOPOULOS, Michael D. *Competition Law and Sector Regulation in the European Energy Market after the Third Energy Package: Hierarchy and Efficiency.* University of Cambridge Faculty of Law Research Paper, s. 40, 41. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=2026607> (cit. 2015-05-17)
- [10] DRAUZ, Götz. *EC Competition Law. Volume II. Mergers and Acquisitions.* Leuven: Claeys & Casteels, 2006. 1208 s. ISBN 90-77644-05-9
- [11] JONES, Alison; SUFRIN, Brenda. *EU Competition Law: Text, Cases and Materials.* Oxford: Oxford University Press, 2010. 4. vyd. 1287 s. ISBN 978-0199572731

- [12] JONES, Christopher (eds.) et al. *EU Energy Law. Volume II. EU Competition Law and Energy Markets*. 2. vyd. Leuven: CLAEYS & CASTEELS, 2007. 950 s. ISBN 978-90-776-441-02
- [13] KÖRBER, Torsten. *Drittzugang zu Fernwärmenetzen: Überlegungen zur Reichweite des § 19 Abs. 4 Nr. 4 GWB und zum Verhältnis von Kartell- und Energierecht*. Jena: Jenaer Wiss. Verl.-Ges., 2011. 131 s. ISBN 3-86653-191-5
- [14] KOTLOWSKI, Alexander. *Third-party Access Rights in the Energy Sector: A Competition Law Perspective*. *Utilities Law Review*. roč. 16, č. 3. ISSN 1099-1808. s. 107, 108.
- [15] MONTI, Giorgio. *Managing the Intersection of Utilities Regulation and EC Competition Law*. *Competition Law Review*. roč. 4, č. 2. s. 121–145.
- [16] NEWBERY, David. *The Relationship between Regulation and Competition Policy for Network Utilities*. Dostupné z: <http://www.eprg.group.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2008/11/eprg0611.pdf> (cit. 2015-04-22)
- [17] O'DONOGHUE, Robert; PADILLA, Jorge. *The Law and Economics of Article 102 TFEU*. 2. vyd. Oxford, Portland: Hart Publishing, 2013. 1008 s. ISBN 978-84946-139-9
- [18] *Odpojování od centralizovaného zásobování teplem. Metodická pomůcka odboru stavebního řádu MMR*. *Stavební správní praxe – příloha časopisu Urbanismus a územní rozvoj*. 2012. roč. XV, č. 1. ISSN 1212-0855
- [19] ORŠULOVÁ, Andrea. *(Ne)končiaci diskusia nad slovenskou rozhodovacou praxou: vymedzenie právomocí hranice sektorového regulátora a sítiažnej autority*. *Antitrust*. roč. 2010, č. 2. ISSN 1804-1183
- [20] PETR, Michal. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2010. 607 s. ISBN 978-80-7400-307-3
- [21] Protimonopolný úrad Slovenskej republiky. *Štúdiá o fungovaní a problémoch v sektore tepelného hospodárstva v SR so zameraním na systémy CZT z pohľadu Protimonopolného úradu SR*, s. 10, 11. Dostupné z: <http://www.antimon.gov.sk/> (cit. 2015-04-21)
- [22] ROSE, Vivien; BAILEY, David. *European Union Law of Competition*. 7. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2013. 1431 s. ISBN 978-0-19-966014-8
- [23] The European Association for the Promotion of Cogeneration. *What is Cogeneration?* Dostupné z: http://www.cogeneurope.eu/what-is-cogeneration_19.html (cit. 2015-09-11)
- [24] Vysoká škola báňská, Technická univerzita Ostrava. *Studie stavu teplárenství*, s. 11. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument85256.html> (cit. 2015-09-10)
- [25] Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta. *Studie stavu teplárenství*, s. 11. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument85256.html> (cit. 2015-09-11).

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní. Pro zobrazení licenčních podmínek navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.
